IdealCity

Hoe is de waarneming van een macht?
En wat is de rol van architectuur?

2021

Afstudeerproject ‘Ideal City’

Commissie:

Margit Schuster (RAVB)
voorzitter

Claudio Saccucci (STUDIO-VERTER)
mentor

Dirk van der Meij (OMA)
externe criticus

Marieke Kums (STUDIO MAKS)
toegevoegde externe criticus

Afstudeerverslag door Karel van Zanten,
afgestudeerd op 09 juli 2021

Masteropleiding Architectuur
Rotterdamse Academie van Bouwkunst

Inhoud

I Proloog 9

II Binnenhof 19
Locatie

III Probleemstelling 41

IV Manifesto 49

V Onderzoek 53
Het politieke plein

VI Ideevorming 133
Het ideële

VII Transformatie 143
Positie in de stad
Reis in politiek
Het ideële moment

Het pragmatische

VIII Epiloog 211

Proloog

Inleiding

Er speelt veel op politiek terrein op dit moment in Nederland. Er heerst een spanning tussen politiek en haar burgers. Dit lijkt alleen maar toe te nemen. Er is een wantrouwen voelbaar van burger richting politiek, en ook andersom wantrouwt de politiek de burger. Zaken als het twijfelachtige proces van een kabinetsformatie, het toeslagenschandaal, en dergelijke zaken meer van de afgelopen tijd, verslechteren de verhoudingen, en lijken het wantrouwen nog meer te voeden.

Dit wantrouwen is misschien wel het meest voelbaar in de representatie en de architectonische taal van de Tweede Kamer in Den Haag. De architectonische taal van het Tweede Kamergebouw ontkent de huidige problemen in de relatie burger en politiek en probeert ze te maskeren met transparante vliesgevels en bloembakken. [1.2]

De Tweede Kamer is onderdeel van Het Binnenhof, het is één van de belangrijkste instituten van Nederland, omdat hier het politieke debat plaatsvindt en beslist wordt over onze toekomst. Het is het epicentrum van de politieke macht.

Bij deze, veelal intitutionele machten, die een

dergelijke centrale rol innemen, is het architectuur die de koppeling maakt naar de omgeving. De architectuur van deze instituten is het gezicht naar de stad en naar de bezoeker, veelal met een boodschap.

Klassieke voorbeelden daarvan zijn kerken en stadhuizen. Bij deze machten, religieuze macht, politieke macht, e.d. is architectuur het hulpmiddel dat ingezet is om een bepaalde positie in te nemen in het dagelijks leven, in de stad en in de gemeenschap.[1.1] Het is daarmee de rol die het publieke gebouw inneemt in zijn omgeving en de architectonische representatie van haar functie.

De Tweede Kamer is een belangrijke publieke plek en haar architectuur moet daarom representatief zijn. Het moet een duidelijke rol in de stad innemen. Haar verschijningsvorm is het gezicht van een maatschappij. [1.3]

Het Binnenhof in Den Haag is de plek in Nederland waar het politieke debat plaatsvindt. Het bestuurlijke centrum (vanaf ca. 1229) is door de eeuwen heen gegroeid en verbouwd en altijd in beweging geweest. Het is een tastbare en zichtbare plek voor ons als burgers.

In stedenbouwkundige zin is het doorwaadbaar, je kunt het oude Binnenhof doorkruisen als voetganger of fietser. Het is een stuk stad in de stad.

Echter goed beschouwd is de doorwaadbaarheid en de toegankelijkheid op het Binnenhof krampachtig als we kijken naar de

1.1 Trappen naar Piazza del Campidoglio en de Santa Maria in Aracoeli te Rome, ets G. Piranesi, (1748)

hoeveelheid beveiligingsmiddelen die er noodzakelijk lijken te zijn.

Afbakening
Wat is de rol van de bezoeker in de Eerste of Tweede Kamer? Een zeer passieve rol; de bezoeker is slechts toeschouwer van zijn eigen lot of toekomst. De bezoeker (als zijnde inwoner van Nederland) heeft invloed in het debat, echter een zeer indirecte invloed, namelijk via het kiesrecht, waarmee hij/zij een persoon kiest die zijn/haar stem vertegenwoordigd in het debat van de Tweede Kamer.

De focus van dit project ligt op het publieke onderdeel van het Binnenhof, de confrontatie grond tussen politiek en publiek. Het is een onderzoekend project naar hoe doorwaadbaar een dergelijk gebouw als het Binnenhof is. Het onderzoekt wat manieren van omgang met elkaar zijn.

Het is daarbij belangrijk dat er niets gewijzigd word aan de geldende regels, moraal en disciplines van de rol van het publieke in het politieke systeem. Het project is een architectonische vertaling van de geldende moraal.

Noodzakelijkheden als beveiliging en veiligheid zullen onderdeel vormen van de opgave en vormen interessante dualiteiten met zaken als openbaarheid en toegankelijkheid.

Opgave
Dit project reformuleert de representatie[a] van de relatie tussen de burger en politicus. Hoe is die representatie van het publieke in de ar-

chitectuur van het gebouw? Welke rol spelen de pleinen rondom het gebouw? Hoe worden ze gebruikt? Door wie? Ondanks dat politiek tijdelijk van aard is, want eens in de vier jaar (en soms al eerder als het kabinet valt) wisselt de samenstelling van de Tweede Kamer, is het systeem van regeren veel minder tijdelijk, waardoor architectuur een solide middel is om dit vorm te geven.

Dit project heeft de ambitie om aan te tonen dat architectuur in staat is om de representatie en het ritueel van het bezoek aan de Tweede Kamer vorm te geven. Het ontwerp verkent de mogelijkheid om complexe aspecten als veiligheid, beveiliging met ogenschijnlijke tegenstrijdigheden als openbaarheid en toegankelijkheid met elkaar te verbinden, en te componeren tot architectuur die specifiek is, voor de plek in de stad en haar functie.

Het project is het vormgeven en heruitvinden van de omgang tussen burger en politiek. Het project doet een architectonisch voorstel voor de Tweede Kamer in Den Haag.

Omdat de debatzaal aan de Hofplaats grenst, zal de functie van dit plein heroverwogen worden in de opgave. Er worden architectonische middelen ingezet om het entree ritueel[b] vorm te geven, waardoor het een ontwerp is zowel op gebouwniveau als op het niveau van de openbare ruimte eromheen. Het project zal ook steeds vanuit die optieken onderzocht en benaderd worden.

De opgave stelt de spanning in de relatie tussen volk en parlement voor als relevant

1.2 Tweede Kamergebouw, P. de Bruijn, (1992)

programmapunt in de hedendaagse renovatieopgave van het Binnenhof.

Definitie
voetnoot a: representatie
re·pre·sen·ta·tie: vertegenwoordiging

In dit project betreft het de vertegenwoordiging van politiek naar de omgeving. Dat is de bezoeker, voorbijganger, inwoner, enz.

voetnoot b: ritueel
ri·tu·eel: de ritus betreffend, volgens de riten, het geheel van handelingen dat een speciale betekenis heeft

In dit project betreft het de handelingen die de bezoeker onderneemt van aankomst bij Het Binnenhof tot het bijwonen van het debat.
Het is de actie van de bezoeker gestuurd door de te ontwerpen architectonische middelen, de transitie van de buitenstaander naar een degene die onderdeel is van het systeem.

Relevantie
De huidige verbouwings/ renovatieopgave, en het stuk lopen ervan (afkoop plannen OMA voor EUR 2,7 miljoen), toont aan dat het gebouw onderhoud nodig heeft, de plannen zijn echter erg pragmatisch van aard en bieden oplossingen voor met name de technische problemen.

Maar de gebrekkige en afstandelijke omgang met haar bezoekers en de problemen die er

zijn in de relatie tussen politiek en haar burgers worden niet genoemd in deze opgave. De beveiliging is waarschijnlijk professioneel, maar het is geen onderdeel van de architectuur van het gebouw, waardoor het amateuristisch aandoet.

De Tweede Kamer heeft jaarlijks ca. 224.000 bezoekers in de huidige situatie en moet daarom ook goed vormgegeven worden. Het gebouw moet de bezoeker behandelen als een volwaardige gebruiker en niet als een lastige bijkomstigheid.

Verder is het Binnenhof een gebouw (eigenlijk een verzameling van gebouwen) dat constant in beweging is geweest in zijn geschiedenis door nieuwbouw, sloop, verbouwd en renovatie. Daarom biedt de opgave aanleiding om een nieuwe eigentijdse laag toe te voegen die verder bouwt aan het bestaande ensemble van gebouwen.

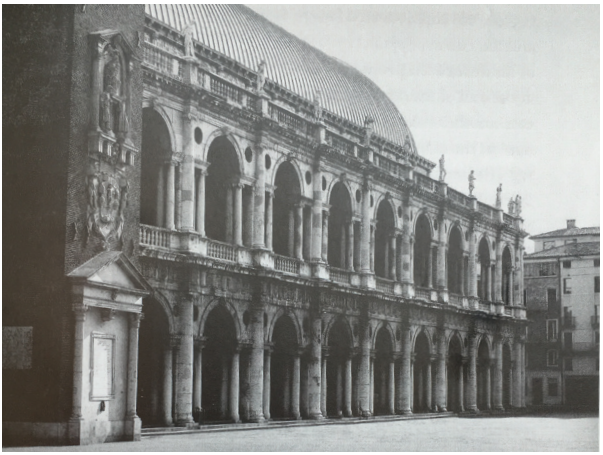

1.3 Basilica Vicenza, A. Palladio, (1549)

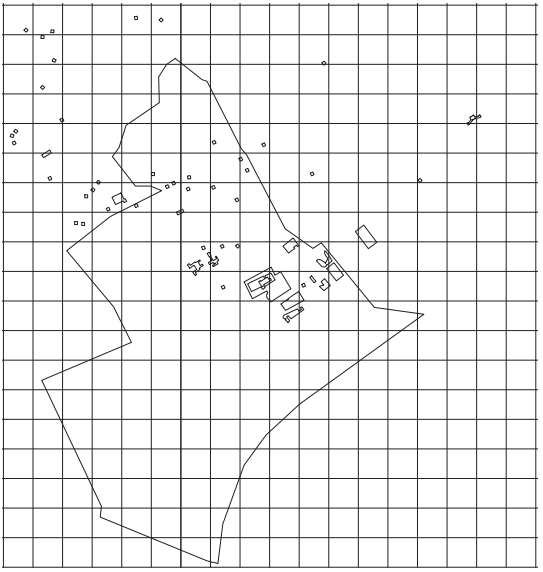

2.1 Den Haag met daarin het netwerk van politieke bebouwing

Binnenhof

In Nederland is het bijzonder geregeld: we hebben een hoofd- en een hofstad. Amsterdam is de hoofdstad van Nederland, Den Haag de hofstad. Den Haag bevat een hoge concentratie aan politiek gerelateerde functies en activiteiten. Denk bijvoorbeeld aan de vele ministeries (12), ambassades (ca. 40), paleis Noordeinde, paleis Huis Ten Bosch, het Catshuis, etc.

Samen vormen deze ankerpunten in de stad een netwerk dat Den Haag de hofstad maakt. Het Binnenhof vormt een belangrijk onderdeel van dit politieke netwerk.[2.1] Het is de meest publieke plek waar dit netwerk zich openbaart aan het volk. Hier vindt het publieke debat plaats, al eeuwen.

Het Binnenhof is een gebouw, eigenlijk een ensemble van gebouwen, dat zichtbare sporen uit het verleden meedraagt. Het is door de eeuwen heen gegroeid, verbouwd, gecorrigeerd, gesloopt, het is continu in beweging geweest. Het Binnenhof, oorspronkelijk bedoeld als militair bolwerk, is sinds het begin van de volksvertegenwoordiging (1815) het huis voor het parlement wat we nog steeds kennen.

In wezen is het Binnenhof een stad in de

stad, van oorsprong een defensieve vesting, met afsluitbare poorten en omgeven door grachten. De poort die de grenzen definieert en een flexibele grens vormt naar gelang de situatie. De vestingsmuren worden gevormd door gebouwen veelal met weelderige interieurs (bijvoorbeeld de Eerste Kamer of de Trêveszaal). Deze muur van gebouwen is door de eeuwen heen een aansluitende ring van gebouwen gaan vormen, met de Ridderzaal als middelpunt.

In 1977 was het ruimtegebrek echter zo groot dat werd besloten een prijsvraag uit te schrijven voor de nieuwbouw van de Tweede Kamer. Het resultaat was 111 inzendingen, en de plannen van architect Leo Heijdenrijk[2.3], en OMA[2.2], behaalden een gedeelde eerste prijs. Beide plannen werden echter niet uitgevoerd. Waarna in 1980 een meervoudige opdracht werd gegeven aan Arie Hagoort, Aldo van Eyck, Groep 5 architecten en Pi de Bruijn. Uiteindelijk kreeg Pi de Bruijn opdracht[2.4]. Van het uiteindelijke plan van de inzending is weinig overgebleven in vergelijking met gerealiseerde plan.

Met de nieuwbouw voor de Tweede Kamer kwam er ruimte voor kantoren, commissiezalen, een nieuwe debatzaal en werkruimte voor de pers in de perstoren.
Een belangrijk aspect van het ontwerp was de Statenpassage. Een openbaar toegankelijke binnenstraat dwars door het nieuwe Tweede Kamergebouw, bereikbaar vanaf het Plein, Lange Poten en de Hofplaats. Echter vlak voor de oplevering van de Tweede Kamer in 1992, werd besloten hiervan af te zien,

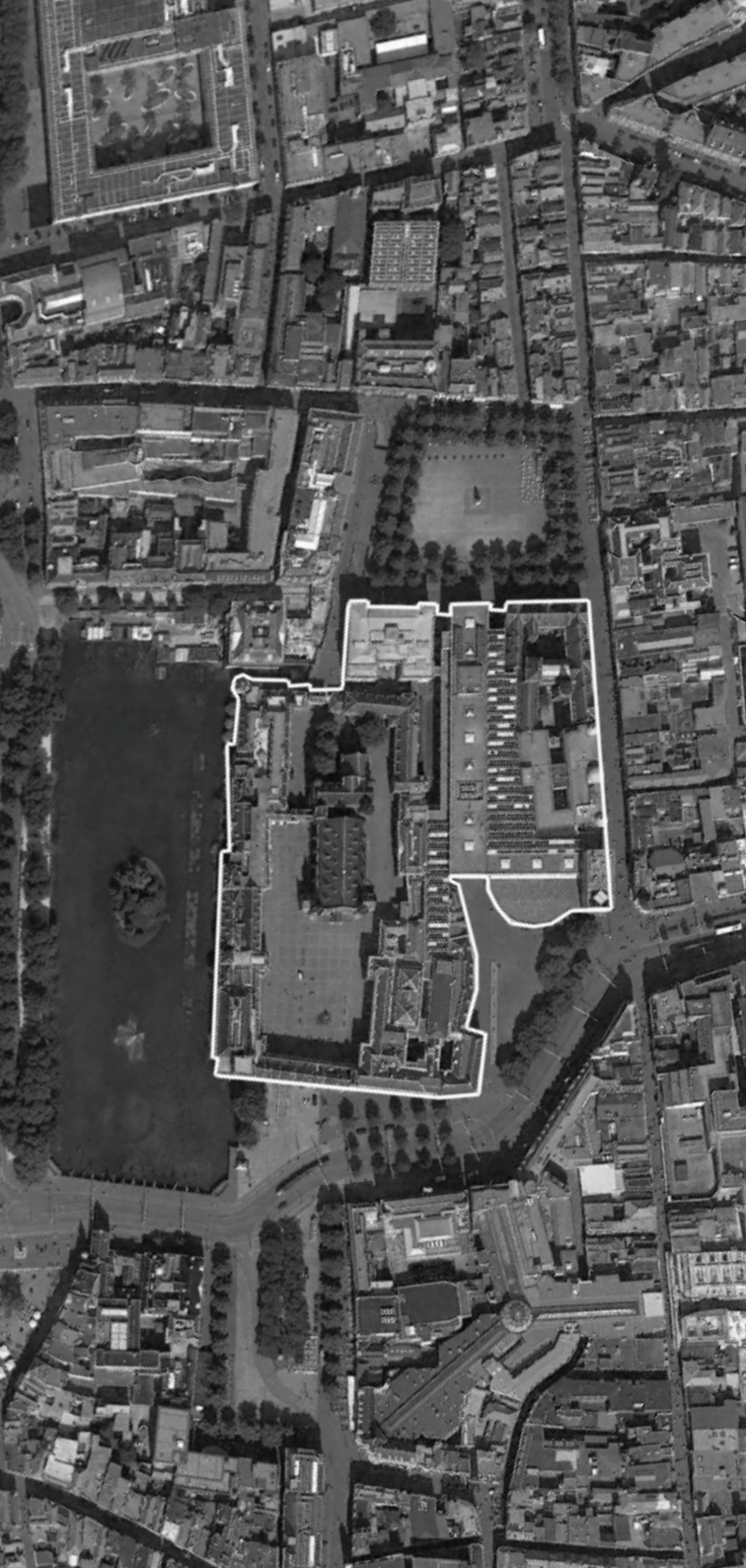

Gebouwdeel

- Rolzaal (Oude Zaal)
- De Grote Zaal (Ridderzaal)
- Hofkapel
- Lairessezaal (Residentie gravin)
- Torentje
- Kleefse Kamer
- Hofvijver
- Spuipoort
- ‘Pand met de trapgevel’
- Trêveszaal
- Statenzaal
- Stadhouderlijk Kwartier (overige)
- Mauritstoren
- Stadhouderspoort
- Maurits- of Grenadierspoort
- Binnen- of Middenpoort
- Goudsmids Keurhuis
- Eerste Kamer der Staten-Generaal
- Landsdrukkerij
- Pomp en Pompgebouw
- Hofpoort
- Paleis Willem V
- Balzaal
- Comptoir Generaal
- Hofplaats 2 a+b
- Hofplaats 6
- Hofplaats 4,8,10
- Ministerie van Kolonien
- Ministerie van Justitie
- Hofplaats 2c
- Kwartier der Staten-Generaal (overige)
- Ministerie van Binnenlandse Zaken
- Nieuwbouw gevel Hofvijver
- Grand Hotel Central
- Fontein
- Kortenhorst vleugel
- Schepelhuis
- Tweede Kamer der Staten-Generaal
- Grondwetbank

Bouwjaar

ca. 1248
ca. 1292
1248-1299, herbouwd in 1879
1300-1349
1300-1349, herbouwd in ca. 1547
ca. 1360
ca. 1370 gevormd
1300-1399, gesloopt in 1861
ca. 1580
1588, verbouwd in 1696
1588, verbouwd in 1696
1620
1620
1620, verbouwd in 1879
1634
1634
1648
1652-1657
1767
1775-1799
1775-1799
1777-1793
1777-1793
1778
ca. 1700
ca. 1700
ca. 1800
1861-1895
1876-1883
1877
1879-1882
1879-1917
1879-1880
1880
1885
1960-1963
1973
1992
1992

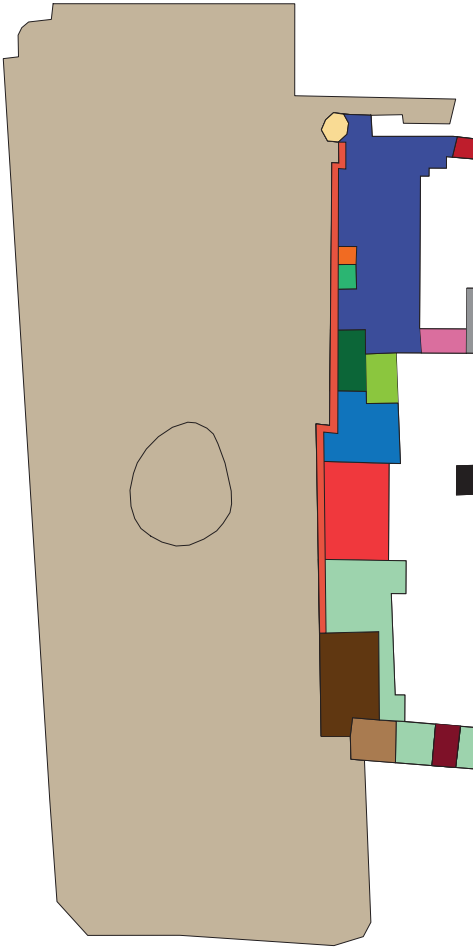

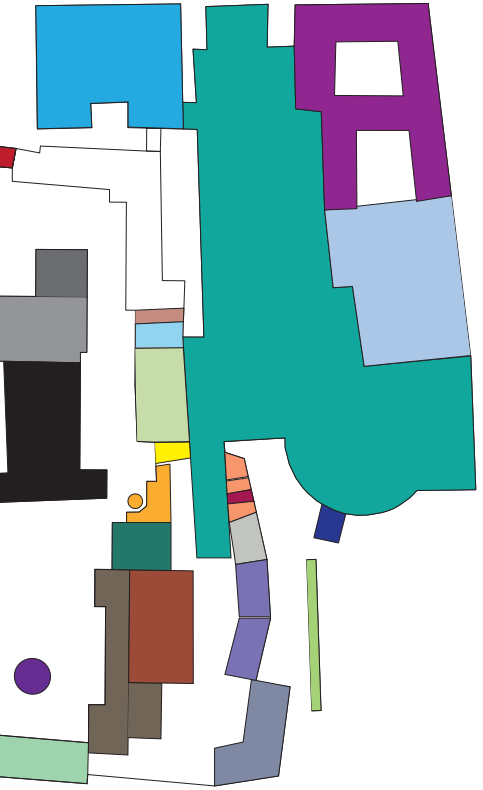

en alsnog een toegangsregime in te voeren.

De nieuwbouw van de Tweede Kamer vormde de laatste grote toevoeging aan het Binnenhof ensemble. Het politieke debat, dat eerst gehuisvest was in de Balzaal aan het oude Binnenhof, verhuisde met de komst van de nieuwe debatzaal naar de rand van het Binnenhof, aan de Hofplaats.

In het oorspronkelijke plan van Pi de Bruijn waren er functies bedacht aan de zijde van de Hofplaats, zodat er reuring zou komen. Echter door het dichthouden van de Statenpassage ontstond er geen loop op de Hofplaats, en wordt het nog steeds te weinig gebruikt om het een volwaardige stedelijke ruimte te maken.

Het oude Binnenhof voelt als een besloten ruimte, de grenzen zorgen ervoor dat een beschut plein is in de stad. De Hofplaats daarentegen voelt veel minder als een plein, doordat het slechts aan twee zijdes ingekaderd word door bebouwing, de andere zijdes grenzen aan een drukke doorgaande weg en trambaan. De vorm van de Hofplaats gaat naadloos over in het troittoir waardoor het plein ook voelt als een verlengstuk van het troittoir. Het mist identiteit.

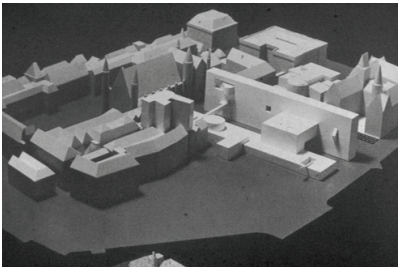

2.2 Inzending prijsvraag 1977 van OMA motto 'M01'

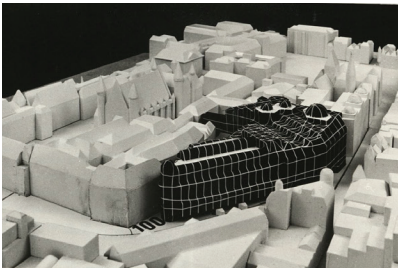

2.3 Inzending prijsvraag 1977 van Leo Heijdenrijk motto 'Nagtuyl Orangerie'

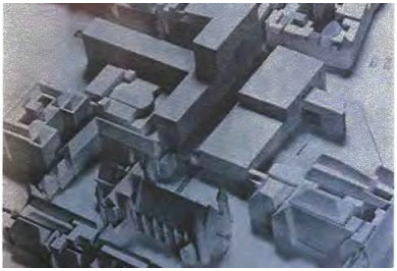

2.4 Meervoudige opdracht van Pi de Bruijn

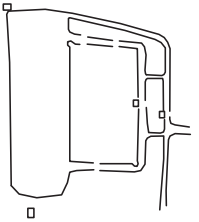

ca. 1200

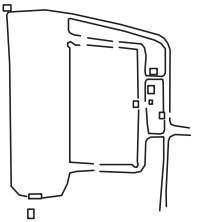

ca. 1500

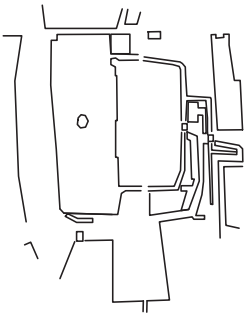

ca. 1600

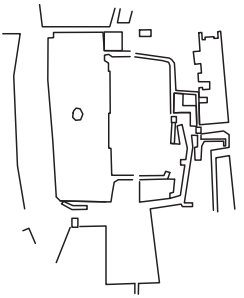

ca. 1700

Het Binnenhof als militair bolwerk, gebouwd op een eiland.

ca. 1200

Op de omringende eilanden ontstaat bebouwing.

ca. 1500

Binnenhof breidt zich verder uit richting oosten. Stad Den Haag groeit rondom het Binnenhof.

ca. 1600

Oostelijke grachten worden gedempt, en bebouwing neemt toe. Het Binnenhof is geen eiland meer.

ca. 1700

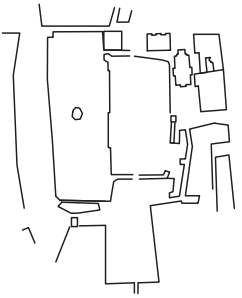

ca. 1800

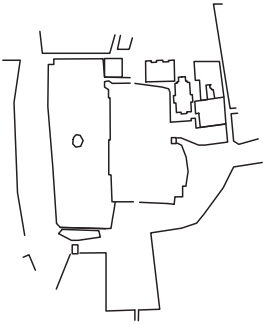

ca. 1900

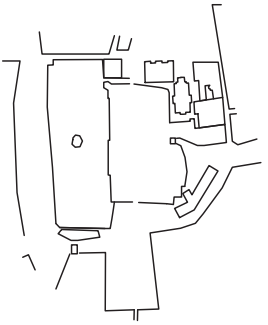

ca. 1950

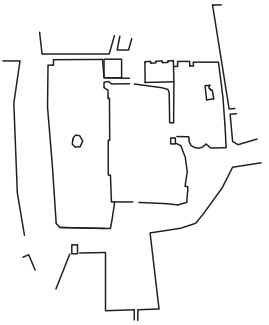

ca. 2000

Binnenhof wordt de huisvesting van de volksvertegenwoordiging. Ministeries worden gebouwd aan noord zijde.

ca. 1800

Bebouwing breidt zich uit. De Hofplaats ontstaat door de verkeersdoorbraak van Berlage.

ca. 1900

Tijdelijke bebouwing op de Hofplaats.

ca. 1950

Oude bebouwing wordt gesloopt en Tweede Kamergebouw word nieuwgebouwd.

ca. 2000

Probleemstelling

In het Binnenhof als project komen publieke architectuur en de representatie van het instituut naar zijn context samen.

Tegelijk moet het project iets doen met de de relevantie van het huidige politieke probleem. Want er speelt veel op politiek terrein in Nederland.

Belangrijk aspect is de reeds eerder genoemde spanning tussen politiek en de burgers die alleen maar lijkt toe te nemen.[3.1] Er is een wederzijds wantrouwen van burger richting politiek, en van politiek richting de burger. En het is juist dit wantrouwen dat zo duidelijk voelbaar is in de representatie en de architectonische taal van de Tweede Kamer. Een voorbeeld daarvan is de huidige publieksentree naar de Tweede Kamer. De ruimte waar politiek haar burgers ontvangt, is een ruimte geworden met een beveiligingsmachine. Het is voor bezoekers de eerste kennismaking met politiek. Een beklemmend gevoel van wantrouwen.

Het wantrouwen is verklaarbaar door de terreurdreiging die er heerst bij prominente instanties als het Binnenhof. Terwijl de nieuwbouw van de Tweede Kamer uit 1992 juist het tegenovergestelde beoogde. Ontworpen

als publiek toegankelijk gebouw, eigenlijk niet eens een gebouw willen maken, maar een open binnenstraat. Deze straat (of Statenpassage) die nooit zo in gebruik geweest is, probeert die boodschap van transparantie en toegankelijkheid nog uit te stralen.

Maar de architectuur is optimistischer dan de werkelijkheid. En eigenlijk komt dat omdat het gebouw in een tijdsgeest ontworpen is die gekenmerkt werd door optimisme. Sinds aanslagen op parlementsgebouwen en bedreigingen naar politici veel in het nieuws zijn, vinden deze gebeurtenissen hun weerslag op het parlementsgebouw. Er worden maatregelen bedacht om deze angst weg te nemen. Maar juist door de maatregelen wordt de angst nóg zichtbaarder.

Het blijkt dat het in deze tijd, niet meer mogelijk is om deze ooit bedachte laagdrempeligheid zonder meer te verwezenlijken. Daar getuigen de vele paaltjes, sluizen, bewakingscamera's en Marrechaussee van. [3.2]

Doordat het wederzijdse wantrouwen tussen politiek en haar burgers zo voelbaar is geworden door alle maatregelen, is er een uiterst moeizame situatie ontstaan. De angst voor elkaar is voelbaar en dat levert een gespannen situatie op, die op haar beurt negatieve gevolgen heeft voor de plek waar beide partijen, politici en burgers, met elkaar geconfronteerd worden.

Doordat deze plek het symbool van angst geworden is, brokkelt de acceptatie van de geldende macht steeds verder af. Waardoor

Trouw

Analyse Kabinetsformatie

Vertrouwen in formatie naar nul na nieuwe onthulling toeslagenschandaal

deVolkskrant

ANALYSE

Opnieuw wankelt het vertrouwen op het Binnenhof na nieuwe onthullingen toeslagenaffaire

AD NIEUWS REGIO SPORT SHOW VIDEO FUN

Almelo Alphen Amersfoort Amsterdam Apeldoorn Arnhem Bergen op Zoom

Arrestatie bij Binnenhof, geen explosieven in verdachte rugzak

Haagse Lobby - 19 april 2021 — 22:29

Hoogleraar politicologie: '40 tot 50 procent van de bevolking heeft geen vertrouwen in de politiek'

3.1 Nieuwsberichten

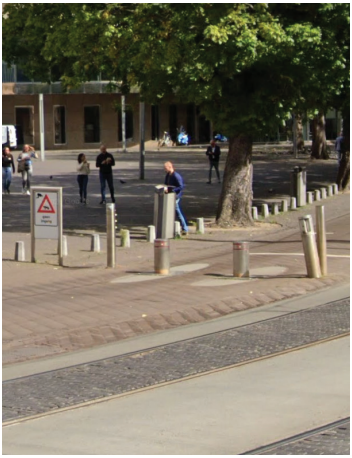

3.2 Veiligheidsvoorzieningen rond het Binnenhof

er haast een kettingreactie ontstaat.

De architectonische taal van het Tweede Kamergebouw ontkent de huidige problemen in de relatie burger en politiek en poogt die te maskeren. Wat een verwarrende situatie als gevolg heeft, omdat de architectuur van het gebouw niet aansluit bij de geldende opvattingen en regels over de omgang tussen politici en burgers, bijvoorbeeld vanuit veiligheidsoogpunt.

Deze spanning is duidelijk zichtbaar de architectonische taal. Transparante vliesgevels op plekken waar er niets zichtbaar is van het politieke bedrijf, maar waar je zicht hebt op een vluchttrappenhuis. Gespiegel polijste deuren op plekken waar je verwacht dat de hoofdentree is, maar waar je niet naar binnen mag. Een hoofdentree op de buitenste hoek van het complex waar je hem allerminst verwacht, onopvallend en aangekondigd met een plaksticker op de binnenkant van de ruit, met een onhandige fietsenstalling voor de deur en opvallend veel paaltjes voor de dubbele schuifdeur (voor de veiligheid wellicht).

De getroffen veiligheidsvoorzieningen en maatregelen vinden niet alleen hun weerslag in de architectuur van het Binnenhof, ook op de openbare ruimte heeft het gevolgen. De Hofplaats aan de voorzijde van debatzaal van de Tweede Kamer, is een plein geworden dat er verlaten bij ligt in de stad. Door het ontbreken van heldere grenzen bevind het zich op de grens van een plein en een breed troittoir. Terwijl het oude plein van het Binnenhof aan alle zijden omsloten is waarmee het erin

slaagt de bezoeker het gevoel te geven dat hij ‘binnen’ is, de openbare ruimte verlaten heeft, en een plek met een andere betekenis betreedt.

De identiteit van de Hofplaats daarentegen is niet gerelateerd aan de omliggende politieke functies. Er staat een 45 meter lange marmeren bank: De Grondwet Bank. Deze bank heeft de tekst van artikel 1 van de Grondwet en is ontworpen door Pi De Bruijn. Je zit met je rug naar het Binnenhof en kijkt naar de drukke straat en trambaan.

Bezoekers van het Binnenhof gebruiken het plein als voetgangersverbinding met de publieksingang van de Tweede Kamer aan de Lange Poten. Terwijl de stad niet veel gebruik maakt van het plein. Een keer per week is er een Boerenmarkt.

Verder heeft de debatzaal de achterkant naar dit plein gekeerd en kijken talloze ramen van de omliggende gebouwen van het Binnenhof erop uit. De architectuur van deze gebouwen verwijst in hun gevelritme naar de Hollandse gevelpanden, elk met hun eigen voordeur, het zouden ook woonhuizen kunnen zijn. Al die ramen zijn ogen die uitkijken op het plein, het is een relatief klein plein dat verwant is aan het andere plein genaamd Plein (dat veel functies heeft: markt, terrassen, demonstraties). Het is bijna even groot als het plein genaamd Buitenhof (functies: terrassen, kiosk).

Het plein is het gezicht van één van de belangrijkste functies van Nederland en daarmee

de representatie van politiek naar zijn omgeving. De Tweede Kamer is de plek van het debat, wat toch het centrale moment is van het politieke apparaat. En juist dit plein is identiteitsloos en in onbruik.

Manifesto

Het is de ambitie van het plan is om de problemen die er zijn in de relatie tussen politiek en haar burgers, daar niet aan voorbij te gaan maar ze juist te adresseren. Het wantrouwen is iets wat niet ontkent moet worden, maar juist vormgegeven worden, want juist door het vorm te geven, wordt het omgezet in een kracht.

Eén van de grootste gevolgen van het wantrouwen is de verdeelheid tussen poltiek en burger. Deze verdeeldheid heeft een politieke oorzaak, maar architectuur speelt een rol in de waarneming van het instituut, en in dit geval in de waarneming van de politieke macht.

Wat opvalt op klassieke schilderijen is dat bij het afbeelden van belangrijke collectieve gebeurtenissen, het plein het decor vormt. Bijvoorbeeld bij de processie, het gevecht, de opstoot, de markt, enzovoorts.

En nog steeds speelt het plein een belangrijke rol in onze hedendaagse maatschappij bij nationale herdenkingen als dodenherdenking op 4 mei, maar ook bij protesten. Het plein heeft de potentie om de grond te zijn voor belangrijke collectieve emoties. De ruimte is gemeenschapsgrond, waar je je onder-

deel voelt van de ruimte van de massa. Die waarneming van het collectieve is één van de belangrijkste eigenschappen van het plein.

In dit plan wordt het plein ingezet als laboratorium waar geëxperimenteerd word hoe burger en politiek weer met elkaar in contact kunnen komen.

Invloeden van buitenaf worden gefiltert om nauwkeurig een plek te maken, waar een nieuw begin kan plaatsvinden. Het plein creëert een veilige beschutte plek in de stad, in het kwetsbare moment dat politici en burgers met elkaar in contact komen.

Dit plan stelt zichzelf als doel om de problemen die er zijn op politiek niveau, serieus te nemen. De Tweede Kamer is publiek toegankelijk, maar voordat de burger er naar binnen gaat dient hij zich bekend te maken en zich te onderwerpen aan een verplichting: de check. Door dit als gegeven te beschouwen ontstaat er de ruimte om een plan te maken dat de realiteit niet ontkent, maar het daarentegen juist vormgeeft. Waardoor paradoxaal genoeg de utopie van het oude plan lijkt te slagen.

Het plein vormt het laboratorium waar geëxperimenteerd word hoe burger en politiek weer met elkaar in contact kunnen komen. Het is daarmee de ideële ruimte. De perfecte conditie voor een nieuwe, positieve toekomst voor de relatie tussen politiek en haar burgers.

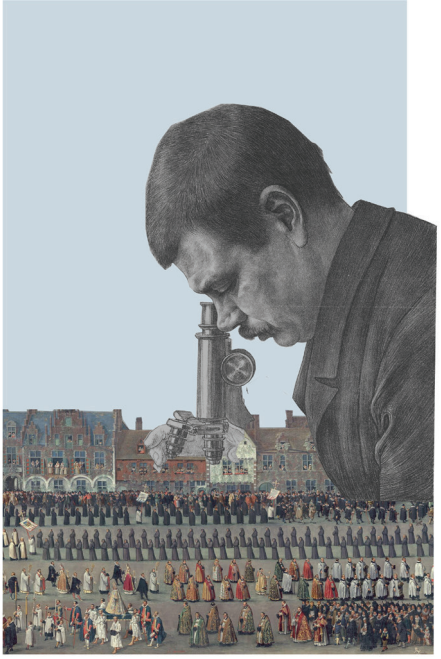

4.1 Het experiment

Het politieke plein

Relevantie en argumentatie
Het plein speelt een belangrijke rol in het publieke leven. Het is bij uitstek de collectieve ruimte waar het publieke leven zich afspeelt, zowel recent als in de geschiedenis. Dit is duidelijk te zien bij een plein zoals de Dam in Amsterdam. Samen met het Malieveld en de beide pleinen bij de Tweede Kamer in Den Haag, blijken het de belangrijkste plekken te zijn waar demonstraties en herdenkingen plaatsvinden in onze tijd. In die zin spelen pleinen een belangrijke rol in de Nederlandse samenleving en haar cultuurhistorie.

Ook op veel klassieke schilderijen speelt het plein een centrale rol in het publieke leven, en is dikwijls het decor voor de processie, gevecht, opstoot, markt, enzovoorts. Het circa 25 meter lange schilderij van Denijs van Alsloot 'Ommeganck Isabella Brussels' uit 1615 is hiervoor, samen met nog vele andere schilderijen, een duidelijk bewijs.

Definitie
Wat is een plein eigenlijk? Wanneer maakt het dat ruimte een plein wordt genoemd? De definitie volgens het woordenboek is: 'door bebouwing omgeven ruimte'. Echter zijn al deze ruimtes die pleinen worden genoemd

hetzelfde?
In zijn proefschrift onderscheidt Peteri drie soorten pleinen: pleinen die als marktplein dienden, pleinen die de stadsbewoner ‘een oogenblik rustige rust’ verschaften en pleinen die het verkeer opnamen en verdeelden.

Locatie
Voor Het Binnenhof in Den Haag vormt het plein nog steeds de drager van het hedendaagse functioneren. Het Binnenhof is rond 1200 ontstaan als grafelijke burcht, en vormde met de bouw ervan de start van het ontstaan van Den Haag. Door de tijd is er bijgebouwd, verbouwd, gesloopt, en gerestaureert. Rondom de Grafelijke zalen (beter bekend als de Ridderzaal), ontwikkelde zich omringende bebouwing die de randen van de burcht definieren. Binnen deze muren ontstaat het plein, een binnenplein.

Het plein is de drager die alle onderdelen, gebouwen en functies bij elkaar bindt. Eigenlijk is het Binnenhof een stad in een stad, met daarbinnen een plein en gebouwen die gevuld met functies als muur eromheen.

Met de sloop van een flink aantal oude panden, die nodig was om ruimte te maken voor de nieuwbouw van de Tweede Kamer in 1992, onstond er een tweede plein: het Hofcingelplein (nu de Hofplaats). De sloopgrond werd deels bebouwd met de nieuwe gebouwen van de Tweede Kamer, zoals de debatzaal, het andere, onbebouwde deel, bleef als een stedelijke restruimte over, de bedoeling was dit een plein zou worden dat volop gebruikt zou worden, maar doordat de Statenpassage

dwars door het Tweede Kamer complex, niet publiek toegankelijk werd, bleef de voorgestelde werkelijkheid van een druk plein uit. Het plein is in onbruik geraakt, terwijl het plein juist representatief is voor de Tweede Kamer, één van de belangrijke en meest centrale momenten van het politieke apparaat grenst eraan: het debat. In die zin is het plein het gezicht van politiek naar de stad.

Beschrijving van onderzoek
Dit project onderzoekt de relatie tussen het plein en de gerepresenteerde macht. Het analyseert hoe verschillende machten zich manifesteerden in de geschiedenis, en zich nog in onze hedendaagse maatschappij manifesteren. In het onderzoek worden pleinen op schaal, op verschillende thema's met elkaar vergeleken, en worden de belangrijkste leermomenten van elk van de pleinen samengevat.

Onderzoek
Het onderzoek kenmerkt zich door het doorwerken van alle schaalniveau's, beginnend met de stedelijke schaal en eindigend met de schaal van de materialiteit. Daardoor kan elk plein op schaal vergeleken worden met een ander plein uit dit onderzoek, waardoor het kan dienen als naslagwerk.

Het onderzoek werkt van grof naar fijn, de eerste schaal is de stedelijke schaal waarin de vorm en de omvang van het plein gedefinieerd worden, met daarbij om welk type plein het gaat. Voor de definitie van het type plein is gebruik gemaakt van de typologien zoals omschreven in het boek Pleinen van

Nederland. Deze definitie verwijst veelal naar het historische ontstaan van het plein. Zoals bijvoorbeeld de Dam, is ontstaan door het plaatsen van een dam in de Amstel omstreeks 1270.

De schaal daaropvolgend laat de werking van de architectuur of natuur zien, die het plein in veel gevallen definieren, profieldoorsneden verbeelden hoe hoogtes van gebouwen en objecten bijdragen aan de verschijning en identiteit van het plein.

Niet alleen architectuur definieert het karakter van het plein ook de schaal van objecten zoals fonteinen, standbeelden, waterpartijen, straatmeubilair en dergelijke, zorgen ervoor dat het plein een bepaalde boodschap uitdraagt.

Tot slot biedt de kleinste schaal een overzicht van de materiaalaansluitingen in detailfoto's. Elk onderzocht plein wordt afgesloten met de argumentatie waarom dit plein opgenomen is in het onderzoek van dit project en worden de belangrijkste leermomenten van het betreffende plein samengevat in een schematische tekening.

Conclusie

Het onderzoek brengt de diversiteit van een aantal belangrijke pleinen in kaart , die elk op hun eigen manier in relatie staan tot het Binnenhof. Soms door hun cultuurhistorische waarde, soms door overeenkomsten in hun dagelijkse gebruik, soms door hun geografische ligging. De reden voor het onderzoek van elk plein valt terug te vinden onder het kopje

‘argumentatie voor onderzoek’.

Met dit onderzoek kan het plein voor de Tweede Kamer positie innemen tussen de onderzochte (veelal Nederlandse) pleinen en leren van de andere pleinen. Om daarmee uiteindelijk ook een uitspraak te kunnen doen over de identiteit of functie van het plein voor de Tweede Kamer.

DENIS M. ALSLOOT.

Amsterdam,
Dam

Den Haag,
Hofplaats

Hilversum

Amsterdam,
Spui

Rome

Brasilia

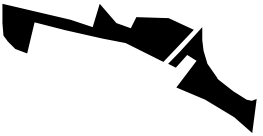

Gent

Vigevano

Haarlem

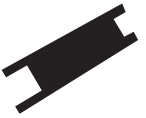

Delft

Den Haag,
Plein

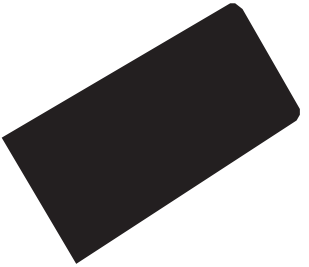

Den Haag,
Malieveld

Parijs

Berlijn

Pienza

Deventer

Dam, Amsterdam (NL)

Dam
Amsterdam

10.875m2

type: damplein

XL

---

pleingevels:

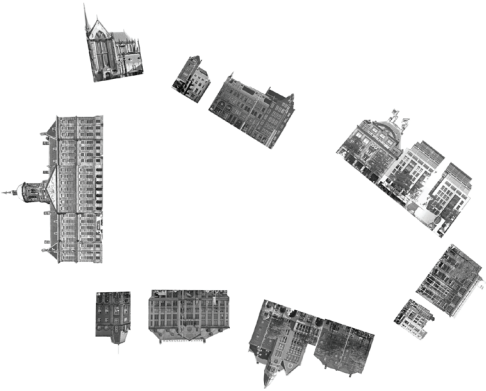

profieldoorsnede:

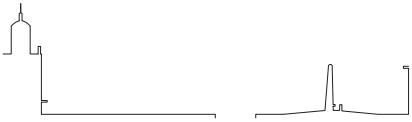

L

---

objecten:

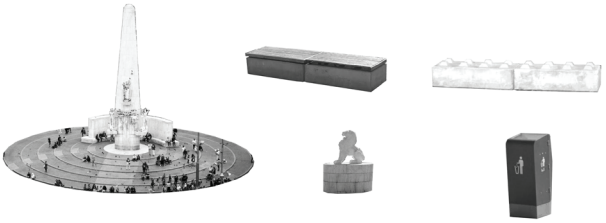

M

materialen:

S

functie historisch: laden, lossen van schepen, markt,

functie huidig: dodenherdenking, protesten

argumentatie voor onderzoek: speelt belangrijke collectieve rol in Nederlandse cultuurhistorie

conclusie:

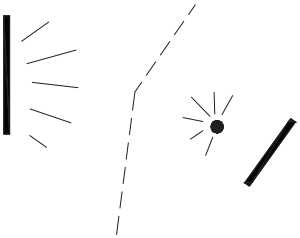

dualiteit tussen decor en gevels

Hofplaats, Den Haag (NL)

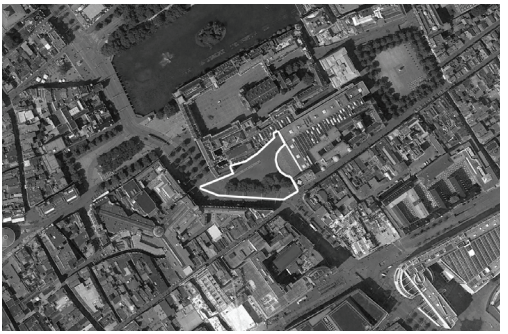

Hofplaats
Den Haag

3.520m2

type: sloopplein

XL

pleingevels:

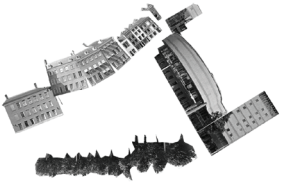

profieldoorsnede:

L

objecten:

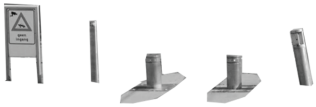

M

materialen:

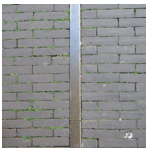

S

functie historisch: bebouwd

functie huidig: protesten, woensdagmarkt

argumentatie voor onderzoek: speelt belangrijke collectieve rol in Nederlandse hedendaagse cultuur

conclusie:

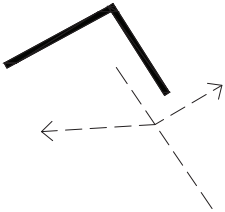

dode hoek aan einde van belangrijke as

Grote Markt, Haarlem (NL)

Grote Markt
Haarlem

4.115m2

type: kasteelplein

XL

pleingevels:

profieldoorsnede:

L

objecten:

M

materialen:

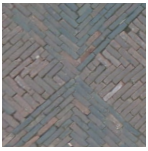

S

functie historisch: markt, volksspelen

functie huidig: markt, kermis, horeca

argumentatie voor onderzoek: historische representatie van politieke en religieuze macht

conclusie:

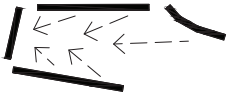

decor van gerepresenteerde macht stelt zich centraal

Markt, Delft (NL)

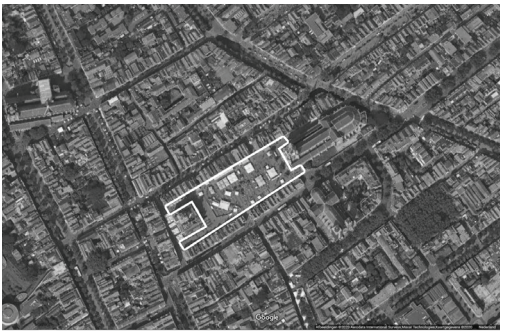

Markt
Delft

5.775m2

type: kasteelplein

XL

pleingevels:

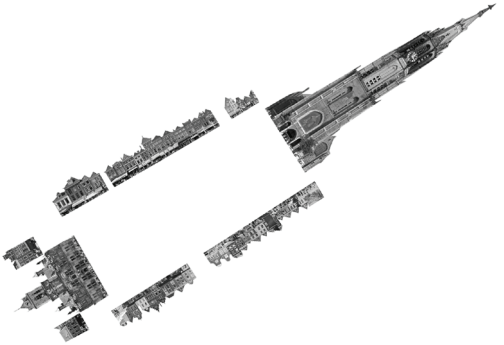

profieldoorsnede:

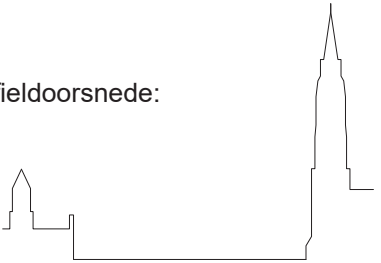

L

objecten:

M

materialen:

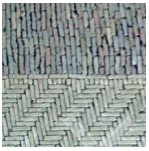

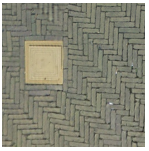

S

functie historisch: markt

functie huidig: markt, kermis

argumentatie voor onderzoek: historische representatie van politieke en religieuze macht

conclusie:

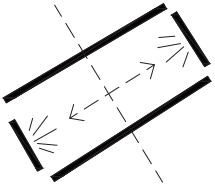

dualiteit tussen gevels van verschillende machten

Dudokpark, Hilversum (NL)

Dudokpark
Hilversum

3.550m2

type: park en waterpartij

XL

---

pleingevels:

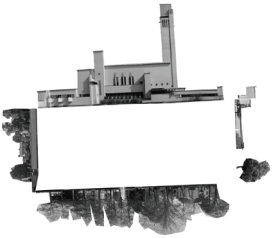

profieldoorsnede:

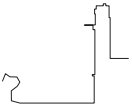

L

---

objecten:

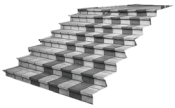

M

materialen:

S

functie historisch: (onbekend)

functie huidig: recreatie

argumentatie voor onderzoek: relatief recent voorbeeld van representatie van politieke macht in een parkachtige omgeving

conclusie:

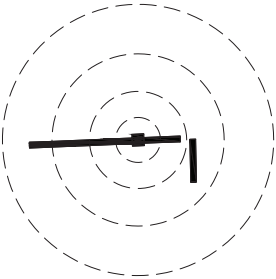

prominent baken in omgeving stelt zichzelf als middelpunt in omgeving

Spui, Amsterdam (NL)

Spui
Amsterdam

2.710m2

type: dempingsplein

XL

pleingevels:

profieldoorsnede:

L

objecten:

M

materialen:

S

functie historisch: protesten

functie huidig: markt, protesten, horeca

argumentatie voor onderzoek: veel gebruikte demonstratieplaats in Nederland

conclusie:

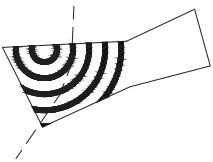

gebruiksbeweging concentreert zich rondom object tijdens demonstratie

Plein, Den Haag (NL)

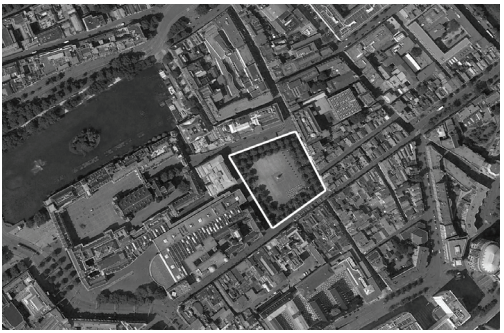

Plein
Den Haag

7.410m2

type: kasteelplein

XL

---

pleingevels:

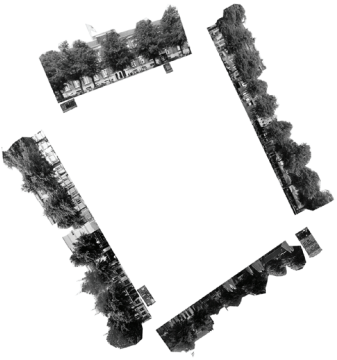

profieldoorsnede:

L

---

objecten:

M

materialen:

S

functie historisch: moes- en siertuin

functie huidig: markt, protesten, horeca

argumentatie voor onderzoek: veel gebruikte demonstratieplaats in Nederland

conclusie:

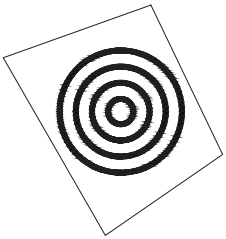

gebruiksbeweging concentreert zich rondom object tijdens demonstratie

Malieveld, Den Haag (NL)

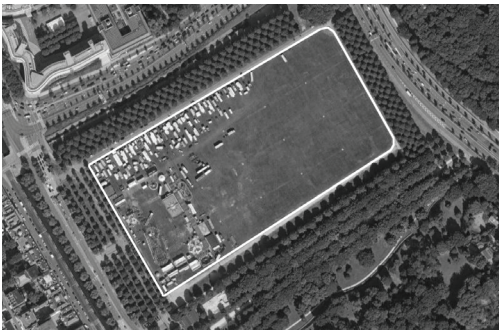

Malieveld
Den Haag

57.295m2

type: grasvlakte

XL

pleingevels:

profieldoorsnede:

L

objecten:

(geen)

M

materialen:

S

functie historisch: volksspelen, akkerland

functie huidig: demonstraties, kermis, militaire parades

argumentatie voor onderzoek: veel gebruikte demonstratieplaats in Nederland

conclusie:

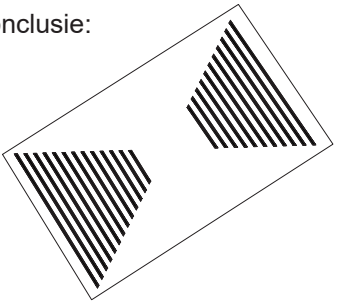

gebruiksbeweging zoekt beschutting aan randen tijdens demonstratie

Piazza di Monte Citorio, Rome (IT)

Piazza di Monte Citorio
Rome

5.120m2

type: kasteelplein

XL

pleingevels:

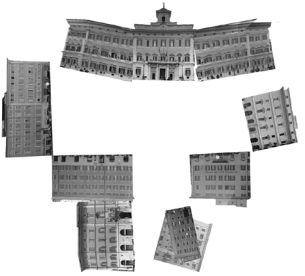

profieldoorsnede:

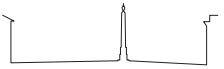

L

objecten:

M

materialen:

S

functie historisch: volksspelen

functie huidig: demonstraties

argumentatie voor onderzoek: representatie van politieke macht

conclusie:

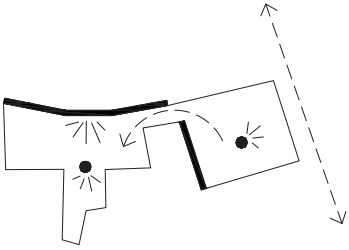

decor van eerste plein langs belangrijke as maakt koppeling naar achterliggende plein

Esplanada dos Ministerios, Brasilia (BR)

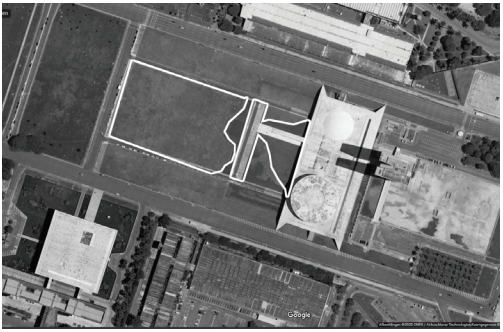

Esplanada dos Ministerios
Brasilia

18.100m2

type: grasvlakte

XL

pleingevels:

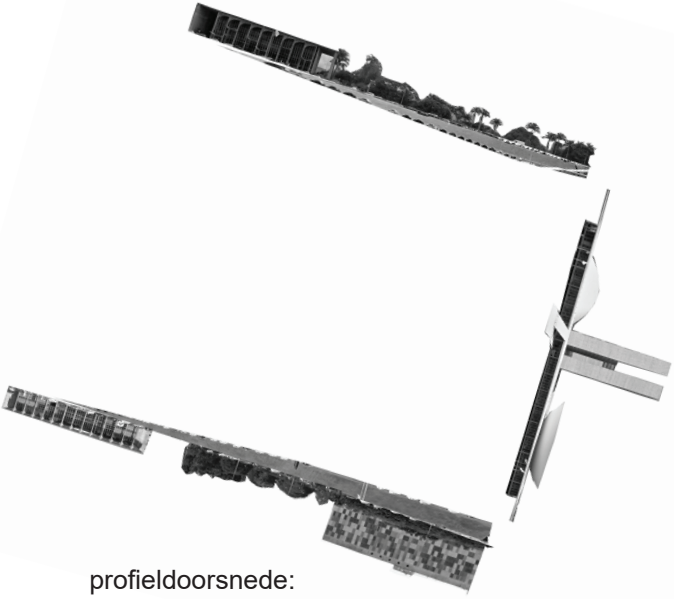

profieldoorsnede:

L

objecten:

M

materialen:

S

functie historisch: (geen)

functie huidig: demonstraties

argumentatie voor onderzoek: representatie van politieke macht

conclusie:

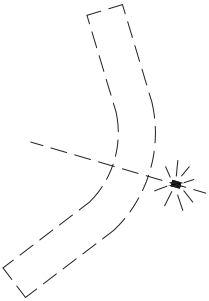

plein op centrale stedelijke as

Place du Palais Bourbon + Cour d'Honneur, Parijs (FR)

Place du Palais Bourbon, Cour d'Honneur
Parijs

7.825m2

type: kasteelplein + hof

XL

---

pleingevels:

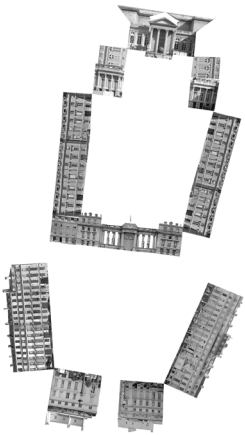

profieldoorsnede:

L

---

objecten:

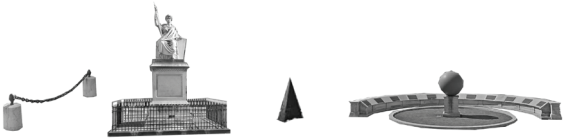

M

materialen:

S

functie historisch: (onbekend)

functie huidig: parkeerplaats, horeca

argumentatie voor onderzoek: representatie van politieke macht

conclusie:

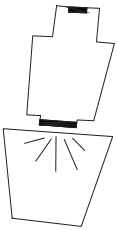

poort vormt de representatie van het parlement naar de stad en definieert afstand tussen stad en parlement

Platz der Republik, Berlijn (DE)

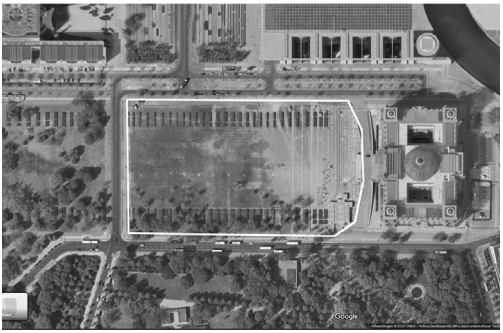

Platz der Republik
Berlijn

40.025m2

type: grasvlakte

XL

---

pleingevels:

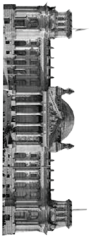

profieldoorsnede:

L

---

objecten:

M

materialen:

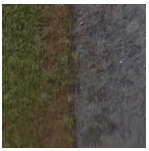

S

functie historisch: verkeersplein

functie huidig: demonstraties, recreatie, evenementen

argumentatie voor onderzoek: representatie van politieke macht

conclusie:

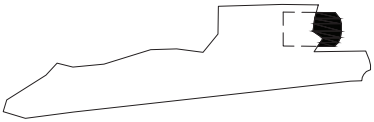

het ontbreken van een heldere grens maakt het plein diffuus

Korenmarkt+ Poeljemarkt+ Sint-Baafsplein, Gent (BE)

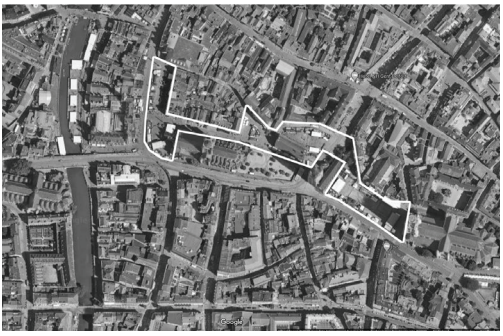

Korenmarkt, Poeljemarkt, Sint-Baafsplein
Gent

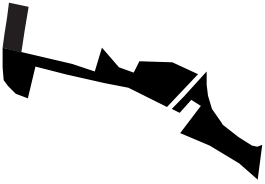

12.820m2

type: gegroepeerde pleinen

XL

---

pleingevels:

profieldoorsnede:

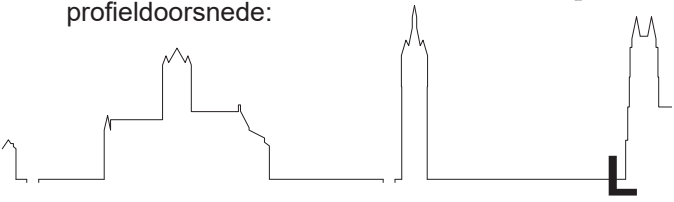

L

---

objecten:

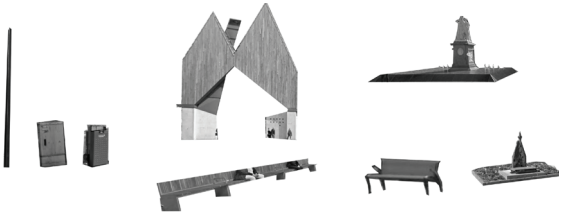

M

materialen:

S

functie historisch: Korenmarkt: markt, Poeljemarkt: markt, Sint-Baafsplein: parkeerplein

functie huidig: Korenmarkt: evenementen, Poeljemarkt: recreatie, Sint-Baafsplein: kerstmarkt

argumentatie voor onderzoek: representatie van religieuze machten en de onderlinge verbondenheid van de pleinen

conclusie:

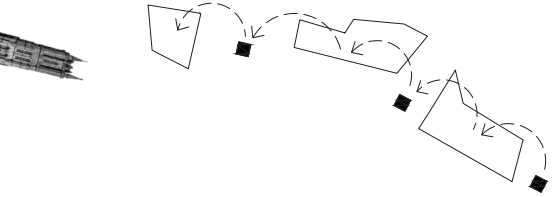

torens werken als decor en koppelen de losse pleinen aan elkaar

Piazza Ducale, Vigevano (IT)

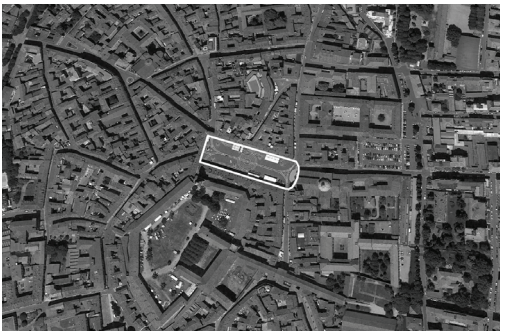

Piazza Ducale
Vigevano

5.210m2

type: kasteelplein

XL

pleingevels:

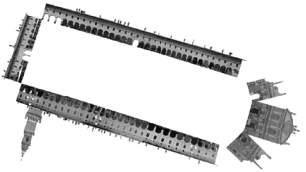

profieldoorsnede:

L

objecten:

M

materialen:

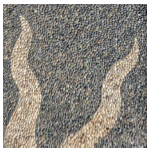

S

functie historisch: (onbekend)

functie huidig: kermis, horeca

argumentatie voor onderzoek: klassiek plein met representatie van politieke en religieuze macht

conclusie:

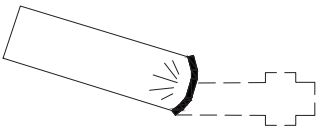

gevels componeren geometrie van plein

Piazza Pio II, Pienza (IT)

Piazza Pio II
Pienza

610m2

type: kerkplein

XL

pleingevels:

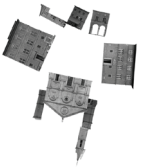

profieldoorsnede:

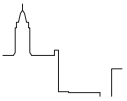

L

objecten:

M

materialen:

S

functie historisch: markt

functie huidig: markt, volksspelen

argumentatie voor onderzoek: klassiek plein met representatie van politieke en religieuze macht

conclusie:

gevel bepaald verhouding van plein en toont daarmee de macht van de functie

Stadhuisplein, Deventer (NL)

Stadhuisplein
Deventer

510m2

type: binnenplein

XL

pleingevels:

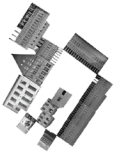

profieldoorsnede:

L

objecten:

M

materialen:

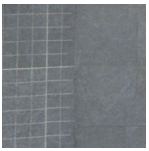

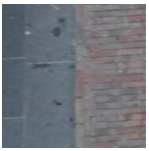

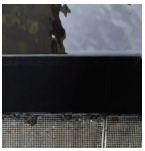

S

functie historisch: parkeerplaats, bebouwing

functie huidig: entree stadhuis

argumentatie voor onderzoek: recent voorbeeld van representatie van politieke macht op interieur schaal

conclusie:

verborgen plein in de stad op interieur schaal

Er zijn grofweg drie belangrijke leermomenten te noemen uit het onderzoek:

1. Met behulp van orde en leesbaarheid van de architectuur vestigt de functie of macht de aandacht op zich.

2. Geometrie verbeeld macht. Het streeft naar perfecte verhoudingen en toont door geometrie aan dat het machtig is, en in staat is om de omgeving te 'kneden' naar zijn/haar wil.

3. De gevels componeren het plein. Ze zijn in staat ruimte te corrigeren, maskeren, orde te scheppen, te formaliseren, en representatief te maken.

Het ideële

De locatie van het project Ideal City is de Hofplaats voor het Tweede Kamergebouw. Het plein dat representatief zou moeten zijn voor de Nederlandse politiek. De Hofplaats grenst aan de debatzaal, het epicentrum van politiek.

Op deze locatie wordt met dit project het ideële plein ontworpen. Een plein dat representatief is voor de politieke functie, en tevens het hoofd biedt aan de politieke problemen die er spelen.

Het plein is een open en onbebouwde ruimte temidden van bouwwerken. Het plein is van niemand, en daarmee van ons allen. Dat maakt het een ongedwongen ruimte, en daarin schuilt de kracht van het plein.

Het plein in dit plan is de ruimte waar politici en burgers weer bij elkaar kunnen komen. Hetgeen in het huidige gebouw van de Tweede Kamer onmogelijk is geworden, door een ontwerp met volledig gescheiden plattegronden.Het samenkomen en de politieke discussie is een oud principe, zoals de stoa's van de oude Grieken dat fasciliteerden bijvoorbeeld.

Het is een ideële ruimte, die representatief

is, en waar je het gevoel hebt dat je onderdeel ergens van uitmaakt, onderdeel bent van een systeem, van een volk. Want dat is een krachtig positief gevoel, en daarmee de perfecte conditie voor een nieuwe, positieve toekomst in de verhouding tussen politiek en burger.

Dit plan wil geen utopie maken en daarom is het een belangrijke voorwaarde om niet voorbij te gaan aan de realiteit van de problemen die er spelen. Politiek komt op voor zichzelf, waarbij het niet zonder meer mogelijk is om een open plein te maken. Daar getuigt de huidige situatie van het Binnenhof van. Maar om het intieme en ideële moment te maken, moet er een gecontroleerde omgeving ontstaan, een beschutte plek in de stad.

Door nieuwe gevels toe te voegen ontstaat er een heldere geometrische ruimte waarbinnen geëxperimenteerd kan worden hoe politici en burgers weer met elkaar in contact kunnen komen. De gevels componeren een nieuw plein. Gevels zijn in staat om de huidige stedelijke ruimte te corrigeren, en orde te scheppen in een verrommelde omgeving.

Het maken van pleinen met gevels is geïnspireerd op een oude traditie. Zoals bijvoorbeeld Bramante's ontwerp voor Piazza Ducale in Vigevano doet [6.1]. Ook in Florence is het Piazzale degli Uffizi, ontworpen door Vasari [6.2], in staat om met gevels een representatieve ruimte te ontwerpen, een ervaring die enorm krachtig is, en die je werkelijk onderdeel doet voelen van de ruimte die samen gedeeld wordt.

De gevels van het plein zijn ontworpen als een ‘inhabitable wall’, de muur die dik genoeg is om functies te herbergen. De werking van de muur is dubbelzinnig:

DE MUUR sluit binnen en sluit buiten;
DE MUUR definieert grenzen;
DE MUUR claimt ruimte;
DE MUUR beschermt;
DE MUUR kan gratie verlenen om naar binnen te gaan: de poort.

De traditionele stad is gemaakt van muren en straten. Zoals Pier Vittorio Aureli en Martino Tattara schrijven in hun boek *DOGMA 11 projecten*. ‘‘The wall is understood as something that forcefully limits space but also, by remaining resolutely itself, leaves its surroundings free.’’
De muur definieert grenzen en daarmee plekken, en binnen die muren heerst een bepaalde indentiteit.

Het zijn de muren die Het Binnenhof definiëren. De muren zijn scherp in het trekken van de lijn tussen binnen en buiten, binnen is bezet met het politieke systeem, buiten vervaagd dit naar alledaagse ruimte. Maar in wezen is de functie van politiek in de huidige situatie door haar eigen muren heengegroeid, waardoor de muren geen duidelijkheid meer scheppen, maar eerder verwarren (en in de weg staan). De plek waar dit het meest voelbaar wordt is, wanneer de publieke bezoeker het oude Binnenhof verlaat en naar de Tweede Kamer gaat, waarbij de muren van de vesting verlaten worden en naar een

6.1 Piazza Ducale, Vigevano (IT),
D. Bramante, 1492

buitengelegen braakliggend plein gaat.

Dat is de dubbele werking van de muur in dit project: enerzijds in staat om de ideële ruimte te maken en anderszijds om de ‘typologie’ van de muur te gebruiken om de Tweede Kamer (weer) onderdeel te maken van het Binnenhof ensemble. Zodat haar rol in het functioneren in het politieke systeem zichtbaar word. En daarmee de entree van de publieke bezoeker weer helder gedefinieerd word: binnen de muren.

De architectuur van de muren biedt een overweldigende reis in politiek, met een indrukwekkend hoogtepunt als einde: De ideële ruimte. De perfecte conditie voor een nieuwe, positieve toekomst voor de relatie tussen politiek en haar burgers. Een conditie waar men hopelijk nog eens naar terugverlangt.

6.2 Piazzale Degli Uffizi, Firenze (IT),
G. Vasari, 1581

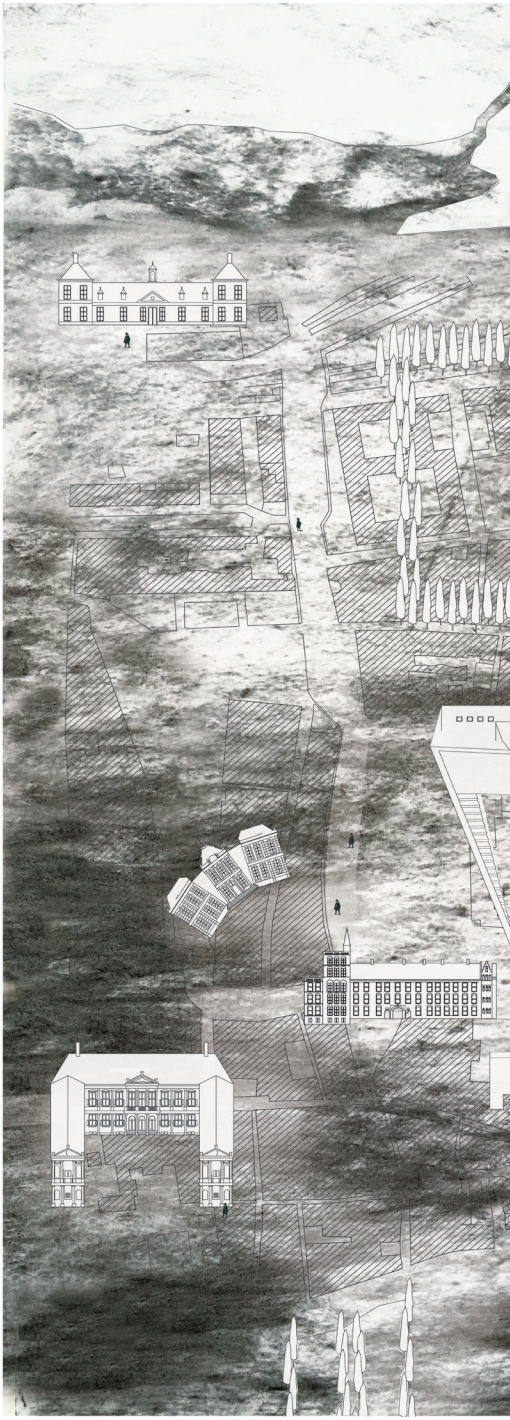

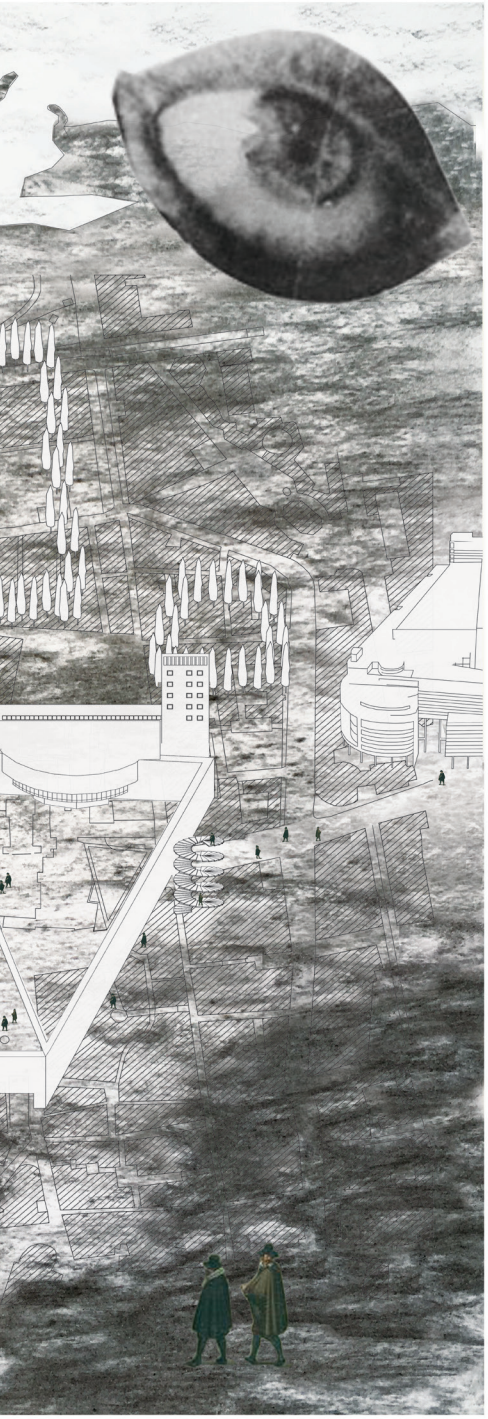

Positie in de stad

Het Binnenhof als ensemble in de stad, omgeven door een stelstel van bestaande pleinen. Door het plein kaders te geven, ontstaat er een plein met een identiteit die verschilt ten aanzien van de omringende pleinen. De omringende pleinen zijn stadspleinen die door verschillende activiteiten gebruikt worden, van recreatie tot demonstraties. De Hofplaats is het plein waar het intieme moment van politiek plaatsvind.

Het plein voor de Tweede Kamer wordt opnieuw gedefinieerd, door het stellen van grenzen. De grenzen worden gedefinieerd door de typologie van de muur te gebruiken. Een middel dat al eeuwen oud is, en waarmee het oude Binnenhof destijds ook gebouwd is: de stadsmuur. Tussen de muren ontstaat een beschutte plek in de stad: het plein. Waarmee er aan een
belangrijke voorwaarde van het plan gehoor gegeven wordt: het adresseren van de angst die er is tussen politici en volk, als gevolg van politieke onvrede.

Door het zorgvuldig in te passen in de context, ontstaat er een ruimte die weer onderdeel is van het Binnenhof en van het politieke apparaat.

Het plein is vormgegeven door nieuwe gevels toe te voegen, waardoor er een heldere geometrische ruimte ontstaat. Een ruimte met een uniforme kwaliteit, die de bestaande, verrommelde context corrigeert en leesbaar maakt.

Het plein plaatst door haar vorm de debatzaal op de centrale as van de nieuwe ruimte, waardoor het een waardige plek krijgt.

Legenda

1 Stadhuis Den Haag
2 Raad van State
3 Ministerie
4 Paleis Noordeinde
5 Malieveld

Aan de buitenzijde geven de pleingevels de Tweede Kamer gezicht in de stad. Ze vormen de representatie aan een belangrijke as in de stad en in het politieke netwerk: het Spui. Waardoor de Tweede Kamer ook zichtbaar wordt als onderdeel van dit netwerk.

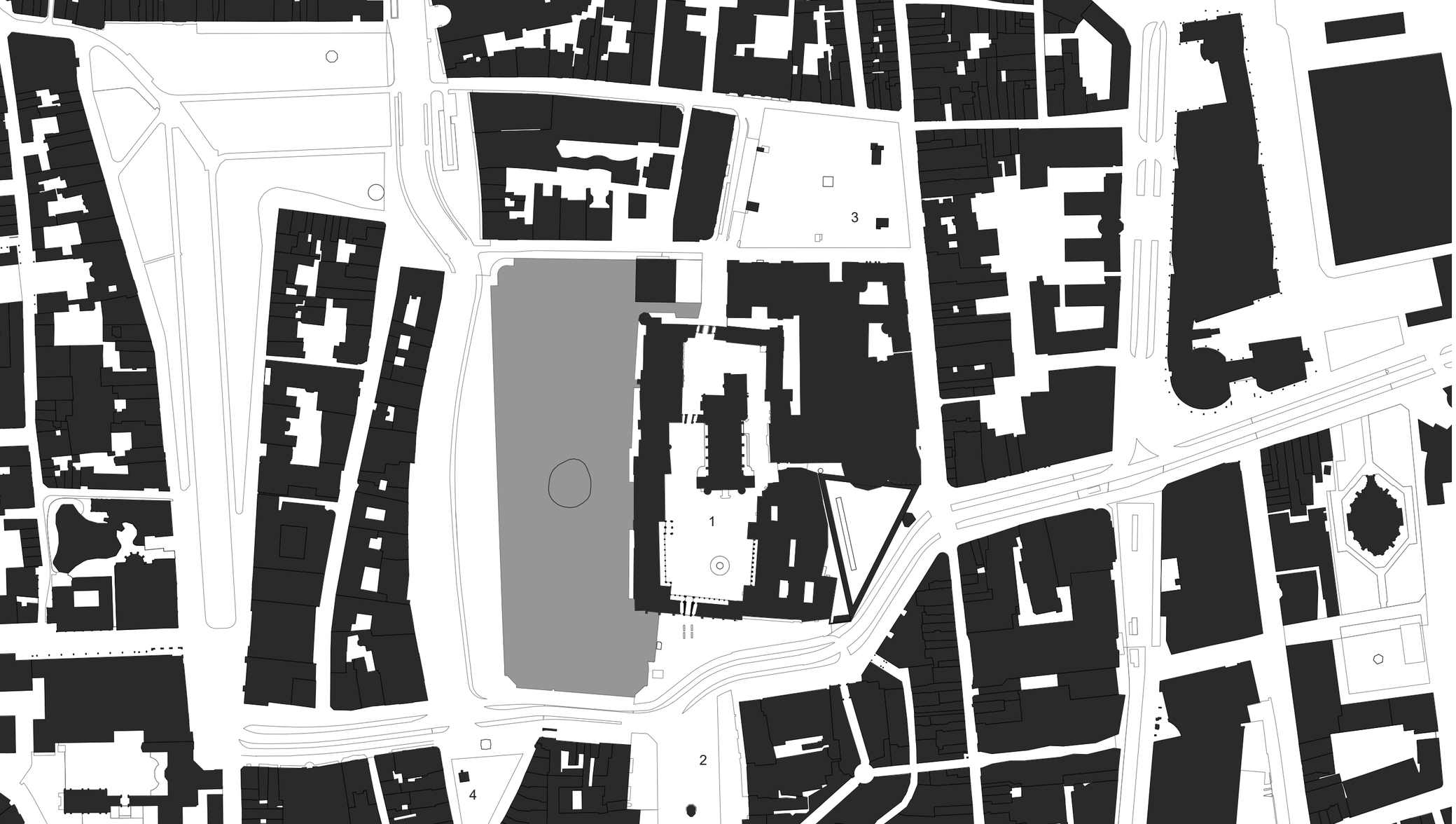

Legenda

1 Binnenhof
2 Buitenhof
3 Plein
4 Plaats

De nieuwe gevels definieren de aanwezigheid van het parlement in de stad. Het programma dat gehuisvest is in de muur, is zodanig gecomponeerd dat het iets betekent voor de stad.

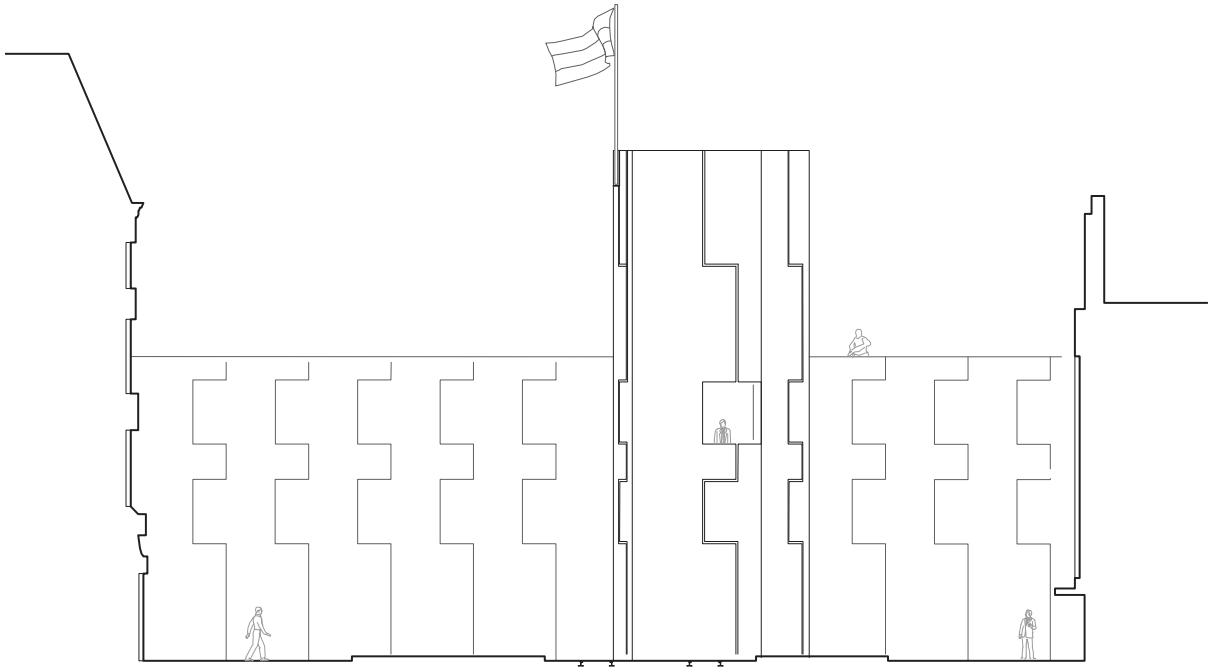

De trappentoren is vormgeven als een hedendaagse Belfort toren. De toren vormt samen een compositie met de oude torens van het Binnenhof en is daarnaast strategisch gepositioneerd zodat het werkt als een herkenningspunt op het Spui.

De nieuwe gevels laten het plein voor de Tweede Kamer onderdeel vormen van het overige Binnenhof. Er word verder gebouwd aan het ensemble van het Binnenhof.

In die zin wordt er iets hedendaags toegevoegd aan het Binnenhof, zoals dat al honderden jaren gedaan wordt. De typologie van de muur en de poort vormen belangrijke bouwstenen van het nieuwe plein.

De pleingevels worden vervaardigd met in het werk gestort betonnen elementen. De betonsoort is grindbeton, een materiaal dat sterk refereert naar de wederopbouw architectuur in Nederland, en naoorlogse stadhuizen. [7.2] Een materiaal dat symbool staat voor vooruitgang, toekomst, soberheid en efficiëntie.

Het grindbeton heeft een rode toeslag waardoor het refereert naar de rode Siena kleur van de bestaande baksteen gevels van het oude Binnenhof.

De in het werk gestorte gevelelementen van grindbeton, worden na het storten wanneer zij uitgehard zijn, gebouchardeerd door de top van de canalures er af te slaan. Zodoende ontstaat er een ruwe textuur. [7.1]

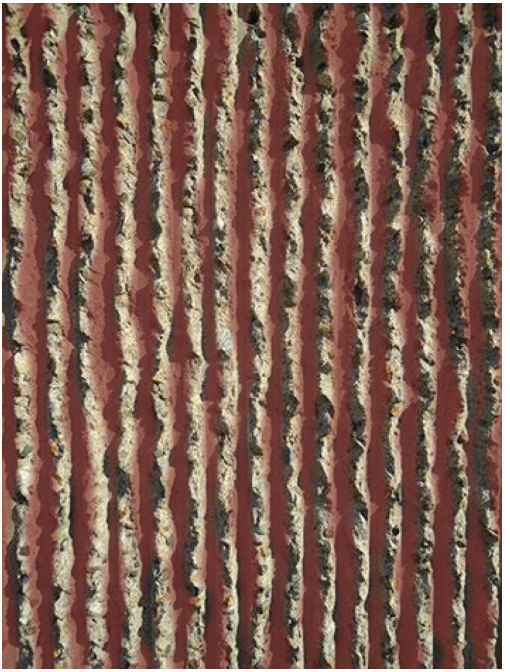

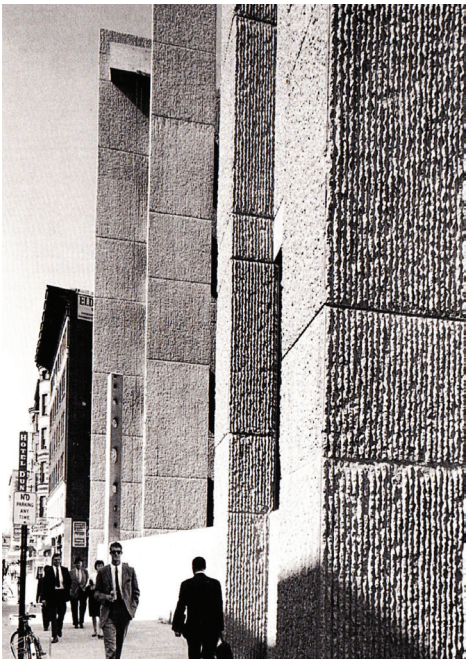

7.1 Yale Art Architecture Buidling
New Haven (USA), P. Rudolph, 1963

7.2 Stadhuis Terneuzen (NL),
Broekbakema, 1972

De architectuur van de muren is een eigentijdse laag, die toegevoegd wordt aan het bestaande Binnenhof. Het is een abstract van de bestaande gevels, waarbij ritmiek een belangrijk element is. De verhoudingen en het principe van de muur en de poort van het oude Binnenhof, worden ingezet om het nieuwe plein te ontwerpen.

De gevels van grindbeton zijn robuuste, zware elementen, maar verwijzen in hun ritmiek naar hun context. De grote elementen hebben elkaar nodig om te blijven staan, en zijn vervlochten met elkaar, dat het is het kwetsbare van de robuuste gevel.

De ritmiek van de elementen zoekt de verhoudingen van de oude gevels op. Tevens geven de elementen met hun grafische werking, richting aan de voorbijganger naar de poort.

Tussen de zware elementen valt een strook licht door de naden, waardoor de silhouetten van bezoekers aan de andere zijde van de muur zichtbaar worden.

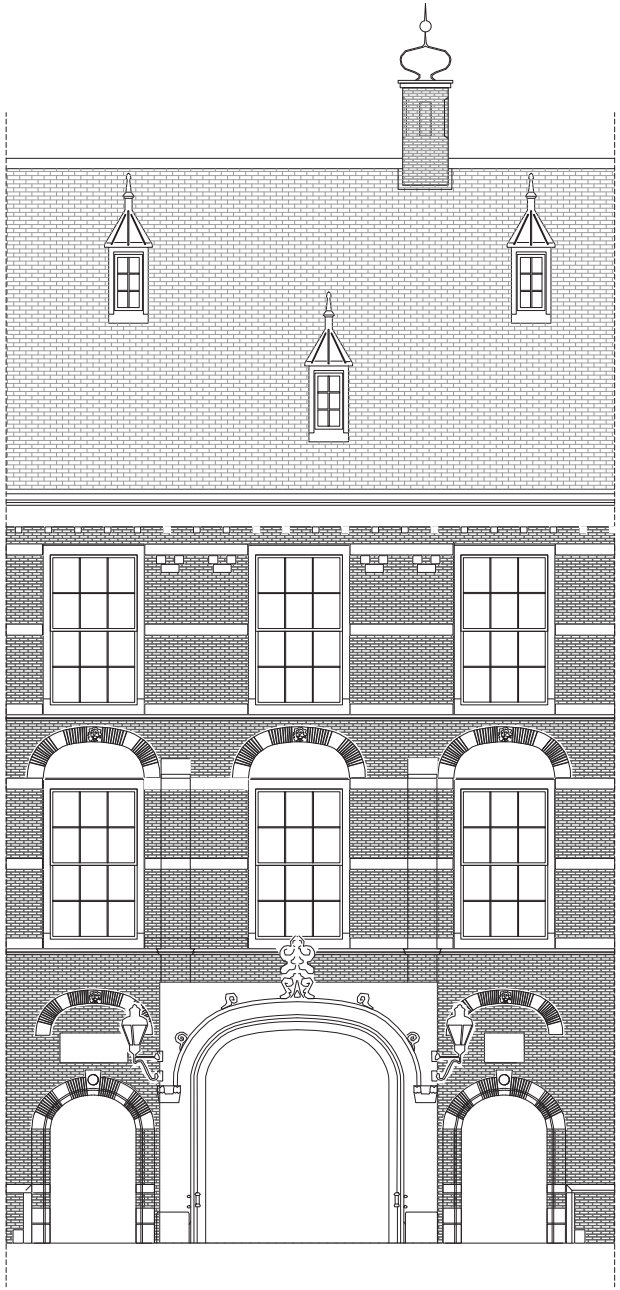

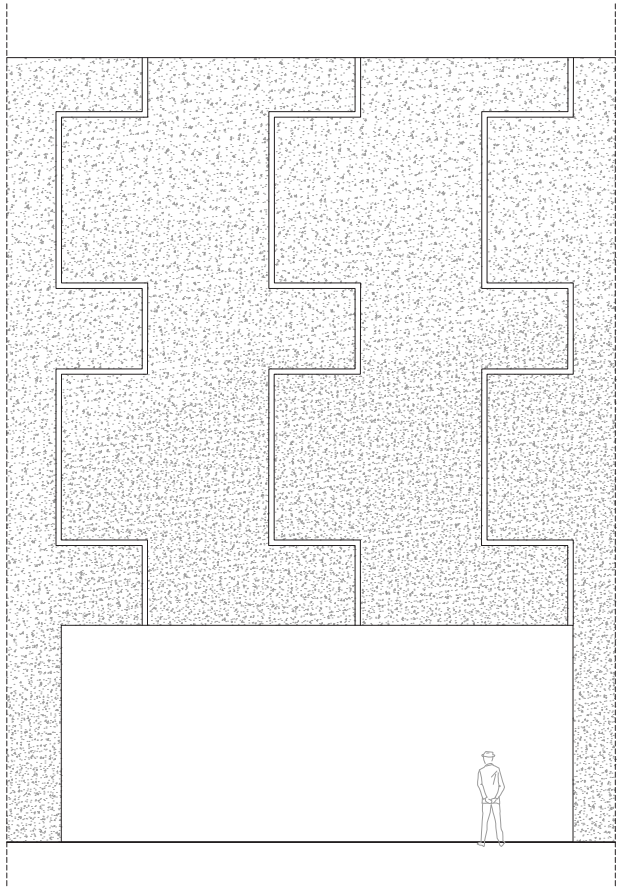

Reis in politiek

Een bezoek aan de Tweede Kamer is een reis in politiek. Een reis die op de schaal van de stad begint. Hoe verder je gaat als bezoeker, hoe dichter je bij politiek komt.

De ruimtelijke drager voor de reis is de ‘inhabitable wall’, de muur die dik genoeg is om functies erin te herbergen.

De muren definiëren de heldere geometrie van het plein.

De puurheid van de vorm van deze muren wordt echter op specifieke plekken doorbroken door objecten.

Deze objecten raken de muur, dringen door, maken openingen en geven accenten.

Elk van deze objecten is voorzien van een specifiek interieur, en vormt een onderdeel van de reis in politiek.

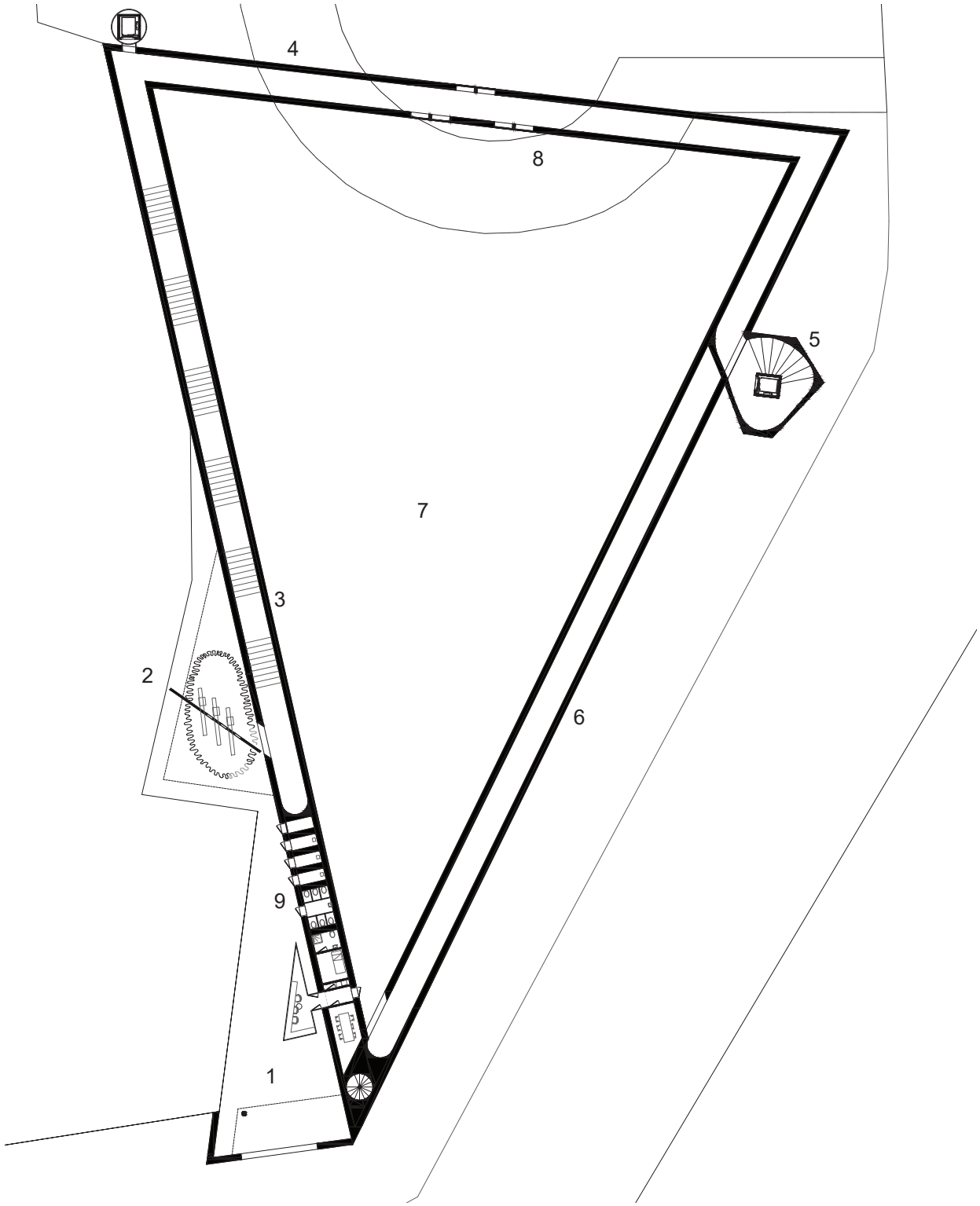

Legenda

1 Ontvangst
2 Beveiliging
3 Trappen naar het debat
4 Debatzaal (verd. +2)
5 Trappentoren
6 Corridor
7 Plein
8 Uitgang
9 Backoffice
- kluis
- toiletten
- cellen
- personeelsruimten

De reis begint op straat, je loopt langs en kijkt door de poort, en vraagt je af wat daar achter is. Je ziet het zonlicht achter de poort schijnen, en je besluit er doorheen te wandelen, onder de zware gevel elementen door.

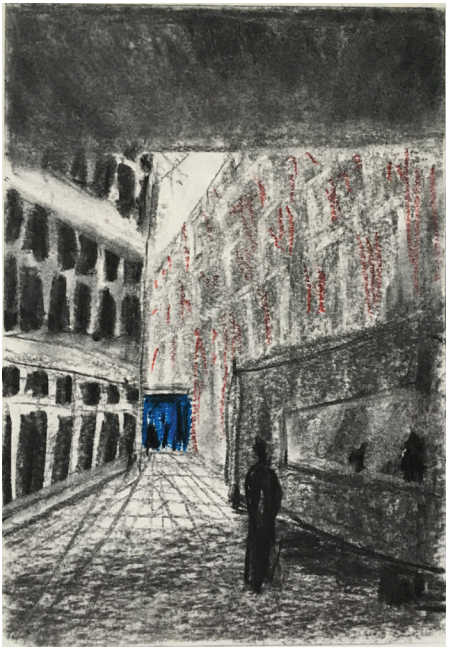

En dan kom je in een omsloten ruimte, waar je je eerst nog moet oriënteren. Je staat zelf nog in het donker onder het luifel, maar naar het einde toe wordt het lichter. Rechts van je zie je een paviljoen dat aan de muur vastzit waar je info kunt vragen.

Je loopt door over de kasseien, in een ruimte die steeds smaller wordt.

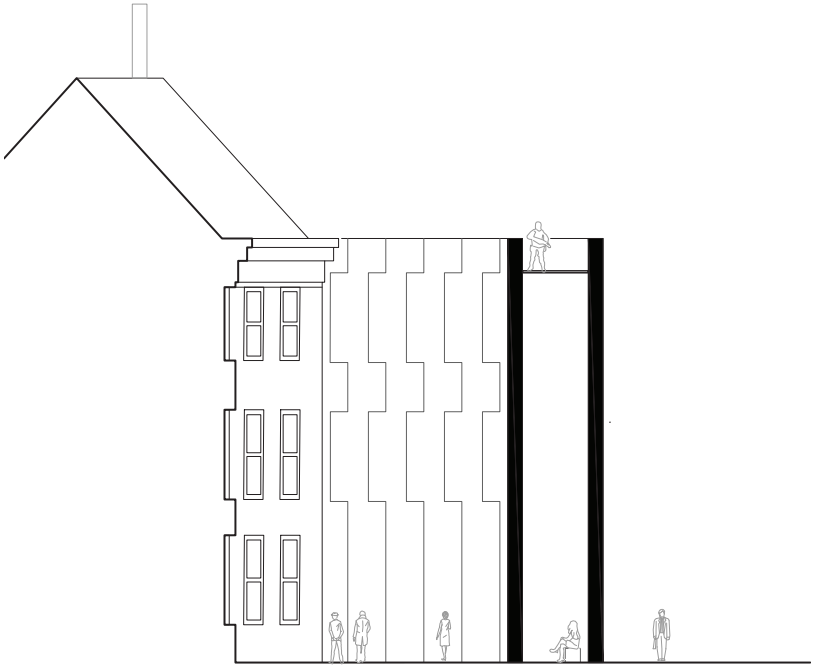

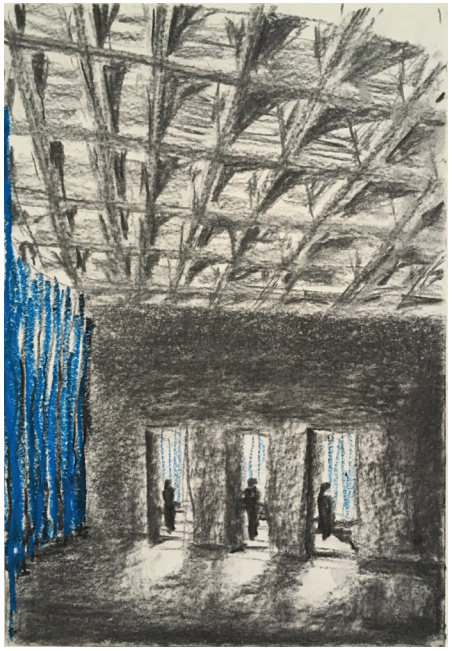

En op het moment dat die eerste ruimte het smalst is, verwijdt hij zich en ontstaat er een tweede ruimte, tussen de oudbouw en de nieuwe pleinmuur in.

Het is de plek waar de beveiliging, bezoekers controleert, er heerst een beklemmende intieme sfeer, in een zwaarwichtige ruimte. Een ruimte die indruk maakt op de bezoeker en politiek ook aanzien geeft.

Je gaat verder door de stalen gordijnen. En komt in de ruimte die de voorwaarde vormt om de muur in te mogen, want je bent nog steeds buiten de muur. Voor je is een marmeren muur met openingen waarin zich de Marechaussee bevindt.

Achter de muur baad je in het licht, zodat je als het ware onder een felle lamp doorloopt, waar ieder verdachte houding opgemerkt wordt. Het licht komt door een groot rond daklicht in de luifel, dat op zijn beurt weer gedragen wordt door de marmeren muur.

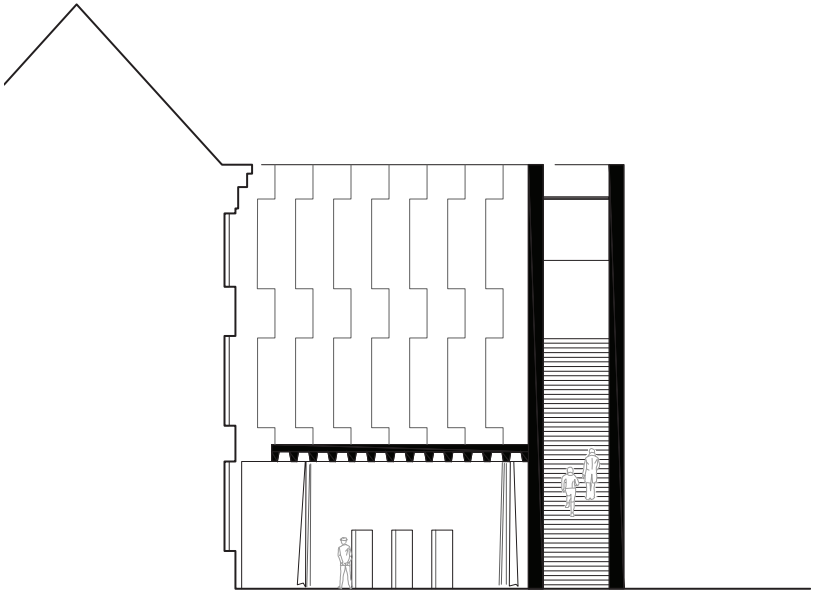

Na het voldoen aan de voorwaarde, ga je de muur in, een lange statige trap op, waarvan je vermoed dat die naar de debatzaal leidt.

Je bevindt je in de muur, het traplopen is een ceremonie, het eentonige ritme van de bezoekers die lopen op de trap, de orde van een systeem.

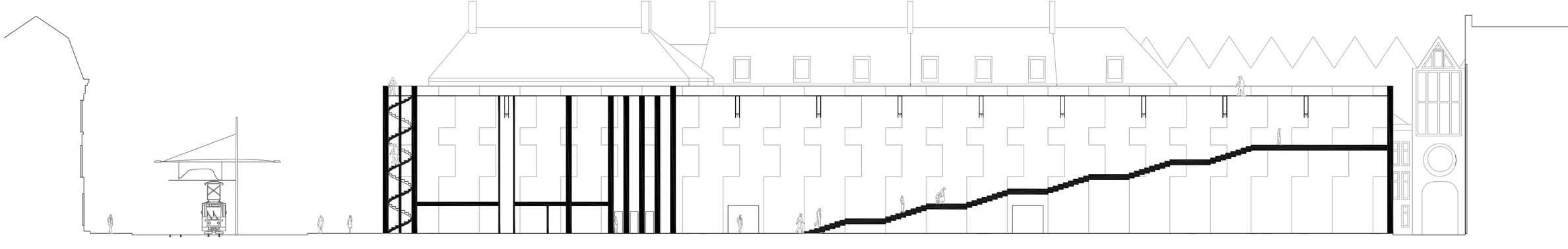

Eindelijk kom je boven met de trap, ga je de hoek om en kom je bij de debatzaal. De debatzaal is onderdeel geworden van de reis. Je gaat naar binnen door de bestaande natuursteen gevel en neemt plaats op de publiekstribune.

Het is de bestaande debatzaal, waar niets veranderd is. Slechts een minimale ingreep valt op: de nieuw ontworpen lampen, die de aandacht meer op het debat vestigen.

Na het intensieve debat bijgewoond te hebben verlaat je de zaal, en ben weer in de muur. Je gaat de hoek om, en dan kom je bij een trap.

Net voor de afdaling naar beneden begint, is er een groot raam met uitzicht over de stad Den Haag. Een moment van mijmering.

De trappentoren bevat een elegante wenteltrap, die gemakkelijk loopt, in tegenstelling tot de trap op de heenreis naar het debat.

De trappentoren is buiten de muur geplaatst, en je vermoed dat je beneden uit de muur gaat.

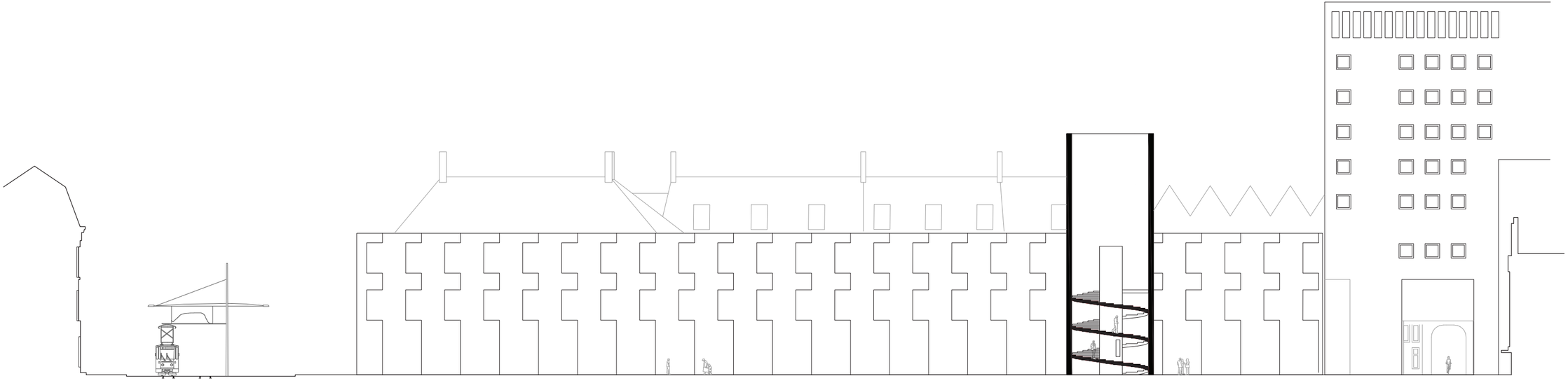

Maar de trap waar je op bent, leidt je niet naar buiten, je komt terug in de muur, en die loopt dood aan het einde.

Een moment van verwarring en paniek volgt.

Toch moet je verder en dan kijk je goed en zie je dat er licht komt van de zijkant…

Het ideële moment

De apotheose van het plan is waar de bezoeker al die tijd al omheen gelopen is: het plein. Een soort dromerige, surrealistische omgeving, waar de geluiden van de drukke stad vervagen.

Het is de ruimte voor het daadwerkelijke experiment van de ontmoeting tussen de politicus en bezoeker. Een intieme ruimte, beschut in de stad, veilig.

De reeds aanwezige lagen van de historie zijn zichtbaar gemaakt en reeds bestaande objecten, vormen aanleiding voor gesprek. Ze fungeren als lessen uit het verleden.

Het plein is bestraat met gebroken plavuizen, met daartussen enkele bomen.

Het plein is één ruimte, maar kent gradaties in haar ervaring.

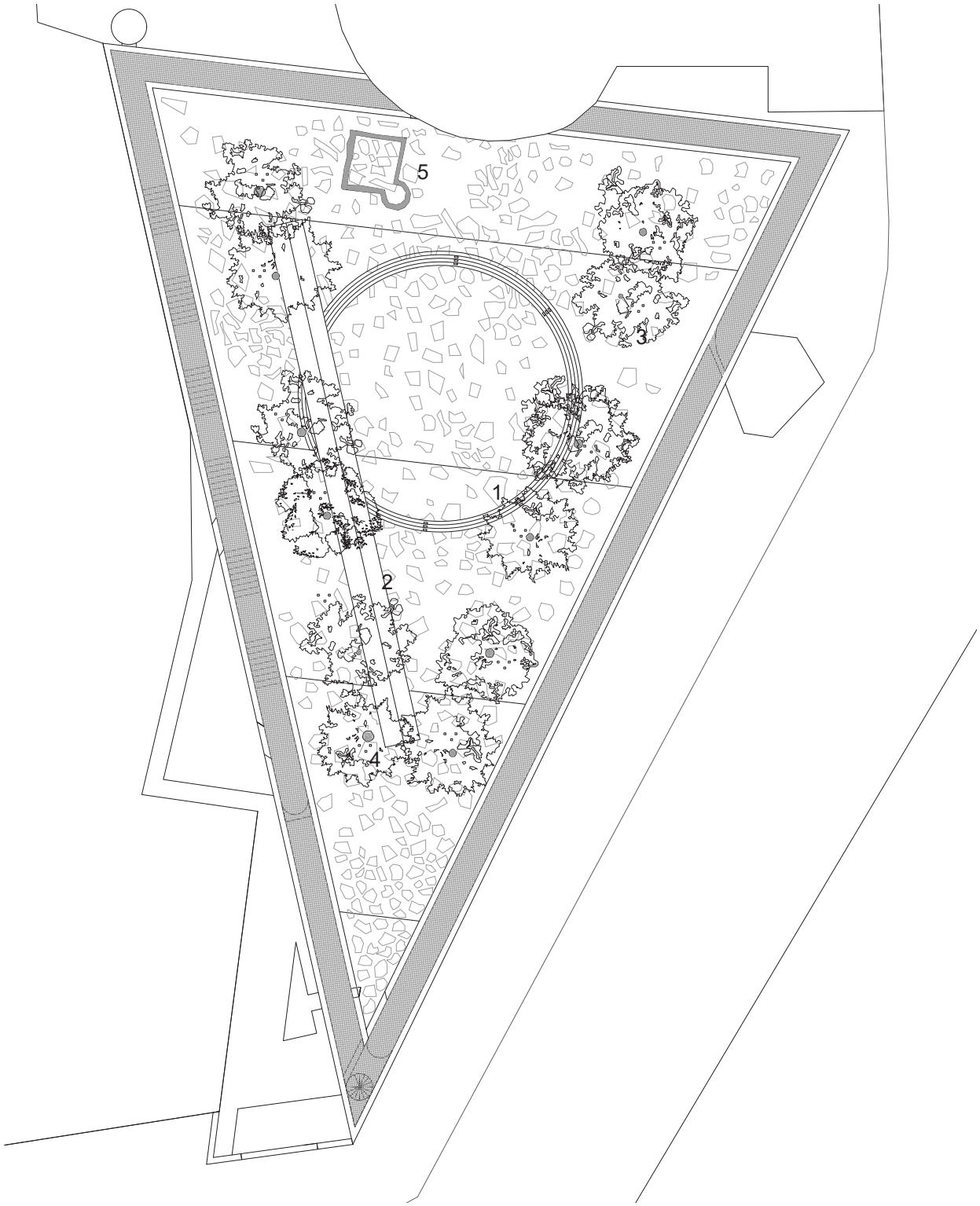

Legenda

1 Plateau
2 Grondwetbank (bestaand kunstwerk)
3 Populus Tremula
4 Standbeelden (afkomstig uit beelden-
gallerij Tweede Kamer)
5 Ruïne van Hofpoort

Het eerste gedeelte is een plek om te kunnen oriënteren. Vervolgens verwijdden de bomen zich en word de ruimte leesbaar.

Tussen de muren ontstaat een initieme, beschutte plek in de stad, die de invloeden van de omgeving filtert.

Het plein plaatst de gevel van de debatzaal op de centrale as van de ruimte, waardoor het een waardige plek krijgt.

In het midden van het plein komt de bezoeker bij een centraal plateau op het plein, dat gegroepeerd is rondom de bestaande Grondwetbank.

Het is de plek voor het voeren van gesprekken of het bijwonen van een optreden. Het plein is gemaakt om er langere tijd te zijn. Het is een plek waar het gesprek centraal staat.

Het plein loopt trapsgewijs toe, dat in combinatie met de uitlopende gevels, een vervreemdend perspectief oplevert. De schaal van het plein is hierdoor optisch niet goed meetbaar.

De niveauverschillen geven tevens gradaties in het ervaren van de ruimte.

Ratelpopulieren maken het een zacht plein binnen de grenzen van de harde muren.

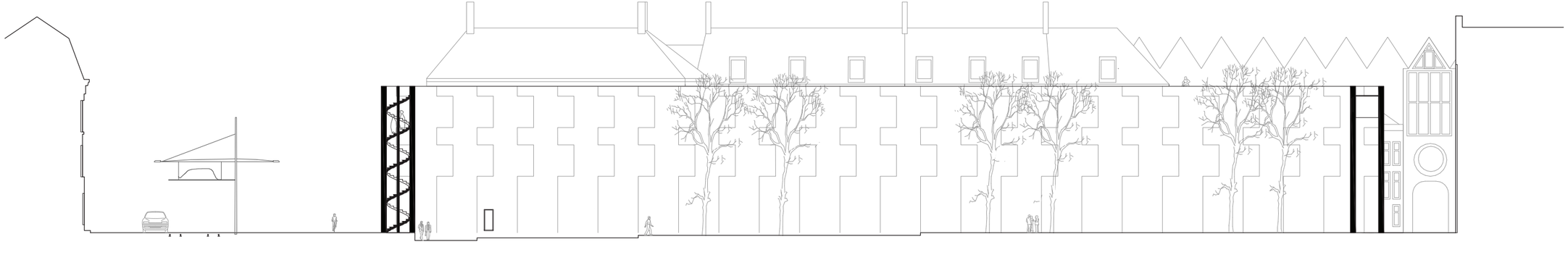

De uitgang van het plein bevind zich onder debatzaal. Eenvoudig en functioneel vorm gegeven als een serie dubbele, zware deuren voor de veiligheid.

Waarna de zware deur achter je dicht valt en je uitkomt in een steegje van het Binnenhof.

Waarmee er een einde is gekomen aan de reis.

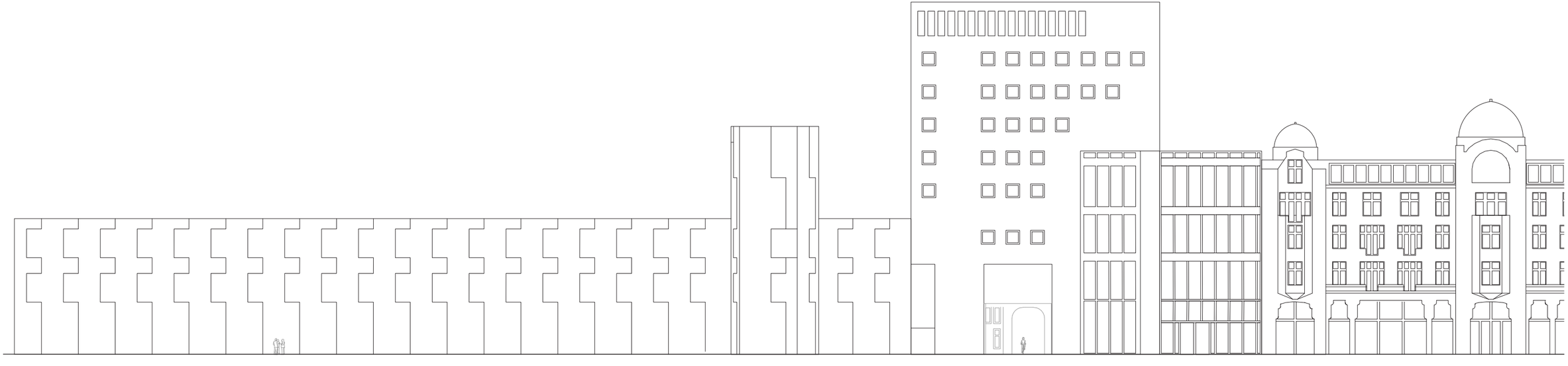

Het pragmatische

De reis voor de bezoekers is vormgegeven als een poëtische reis met architectuur als hulpmiddel.

Tegelijk zit er een functionaliteit in dit plan, die nodig is. Een voorbeel daarvan is de veiligheid. Boven op de muren is een roostervloer waar de Marechaussee de controle heeft, en toezicht op de situatie in het plan.

Er is een soort snel circuit dat zich in de muur bevindt, waardoor de Marechaussee overal snel kan zijn. Als een soort schaduwnetwerk waarmee er een uiterst controleerbare omgeving ontstaat.

Bij de entree van het plein, is op een strategische plek in de wand, de back office vormgeven van beveiliging en de staf. Hier is functionaliteit belangrijk.

Er bevinden zich ellen voor arrestanten die zich niet gedragen volgens de gedragscode die er geldt. De cellen zijn bedoeld om bij calamiteiten de arrestanten kortdurig op te sluiten, totdat de politie ter plaatse is. Daarnaast is er een kluis voor inbeslag genomen goederen, toiletten, vergaderruimte en een slaapvertrek voor de nachtdienst. Efficiëntie en doelmatigheid zijn hier in schril contrast met de poëzie van de architectonische reis.

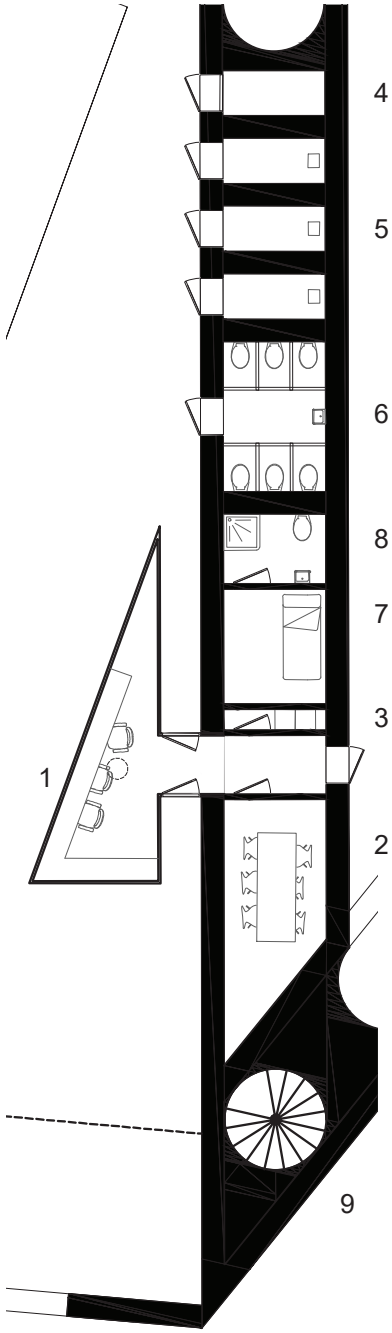

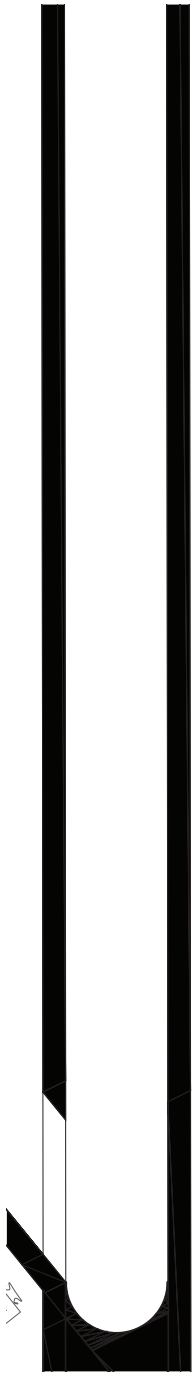

Legenda

1 Informatie balie
2 Personeelsruimte
3 Kitchenette
4 Kluis
5 Cellen
6 Toiletten
7 Slaapvertrek nachtdienst
8 Sanitair nachtdienst
9 Wenteltrap
10 Bewaking (verd. +2)

De wenteltrap in de muur bij de hoofdentree, is alleen bereikbaar voor de beveiligers, en leidt naar bovenop de muren.

Hier is een roostervloer die rondom het plein loopt, waardoor heen Marechaussee toezicht houdt op de bezoekers beneden zich. De beveiliging die als schaduwen meebewegen boven de mensenmassa van bezoekers.

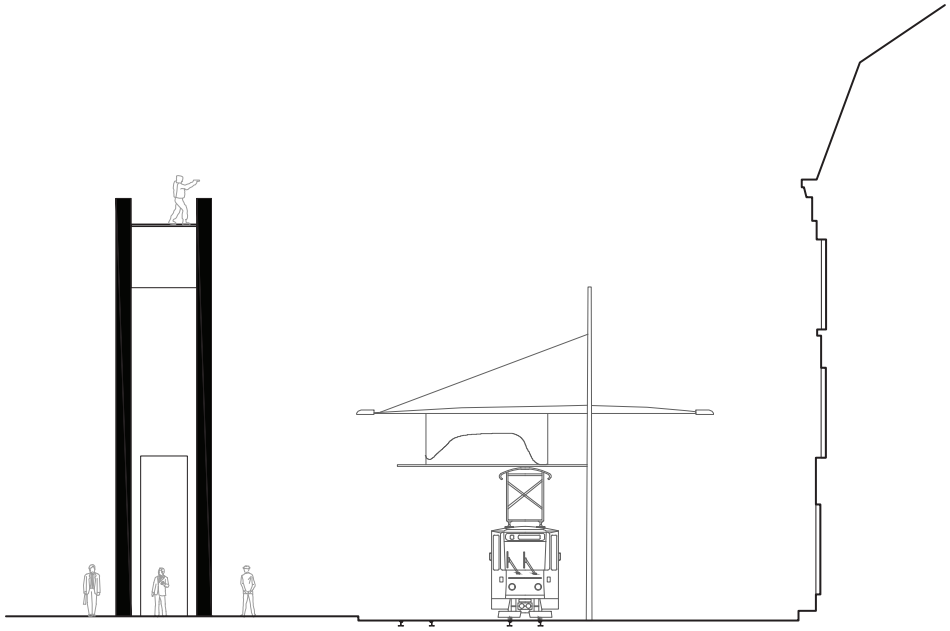

Epiloog

Ideal City probeert een plein te maken dat van betekenis is voor onze maatschappij. Het is een plan dat enigszins radicaal is, maar een positieve toekomst als perspectief heeft. Een perspectief waar ook de klassieke- en naar streefden met hun ontwerpen voor pleinen, in die zin is het project gebaseerd op een oude traditie.

Het project verbeeld de spanning tussen het ideële en het pragmatische. Dit is waar te nemen in de schaduwlaag van het plan: de beveiliging. Het pragmatische is nodig om het ideële te bereiken.

Zowel het pragmatische als het ideële worden beiden architectonisch vormgegeven, zonder onderscheid in detailniveau. Wel vormen beide aspecten totaal tegenovergestelde werelden van elkaar. Het zachte plein in de stad, versus de harde muur.

Het is de spanning tussen het ideële en het pragmatische die hier voelbaar wordt.

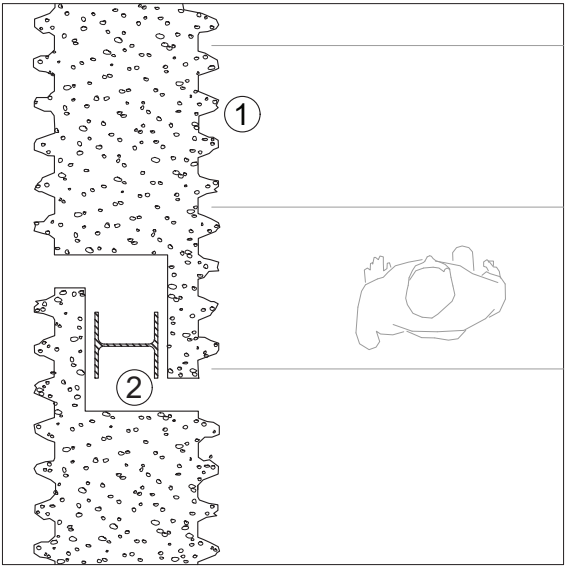

DETAIL 1 De muur

1. l.h.w.g. element in grindbeton, v.z.v. rood pigment, oppervlakte gebouchardeerd.
2. Hulpconstructie staal, kleur menie rood.

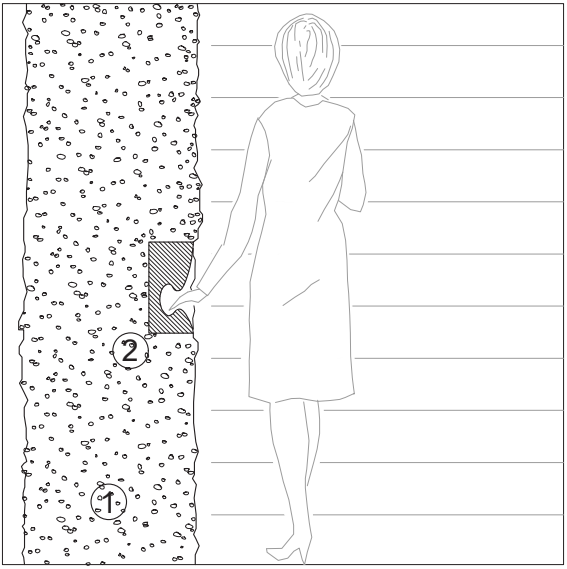

1. I.h.w.g. element in grindbeton, v.z.v. rood pigment, oppervlakte gebouchardeerd.
2. Trapleuning in rubber, kleur zwart, ingestort in gevelelement.

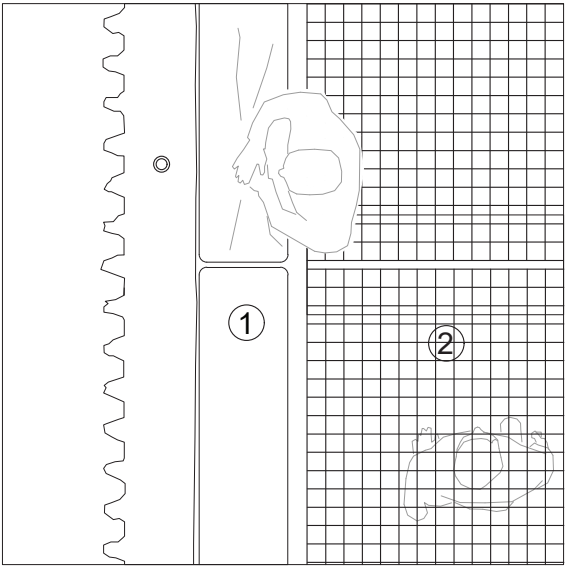

DETAIL 2 De muur

1. Lederen kussen, buitenkwaliteit, kleur zwart.
2. Stalen roostervloer, kleur blank RVS.

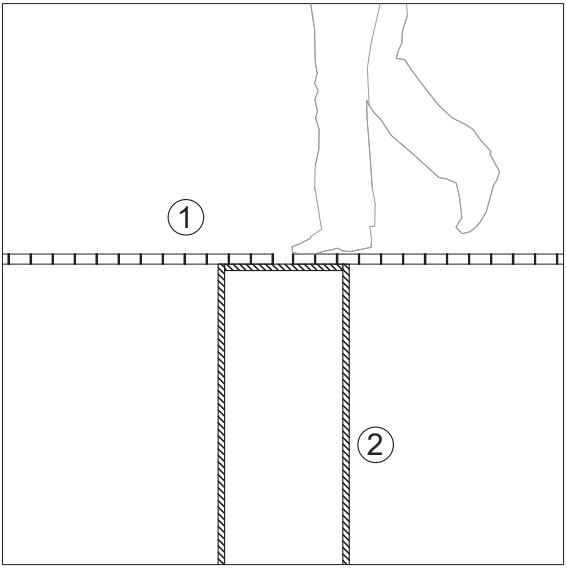

1. Stalen roostervloer, kleur blank RVS.
2. Stalen hulpconstructie, kleur menie rood.

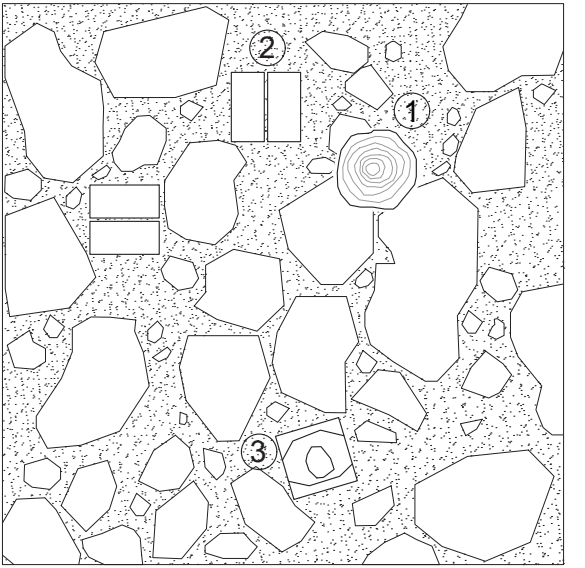

DETAIL 3 Het plein

1. Populus Tremula (ratelpopulier).
2. Zitelement uit kalksteen.
3. Standbeeld 'Icarus' (afkomstig van beeldengalerij Tweede Kamergebouw)

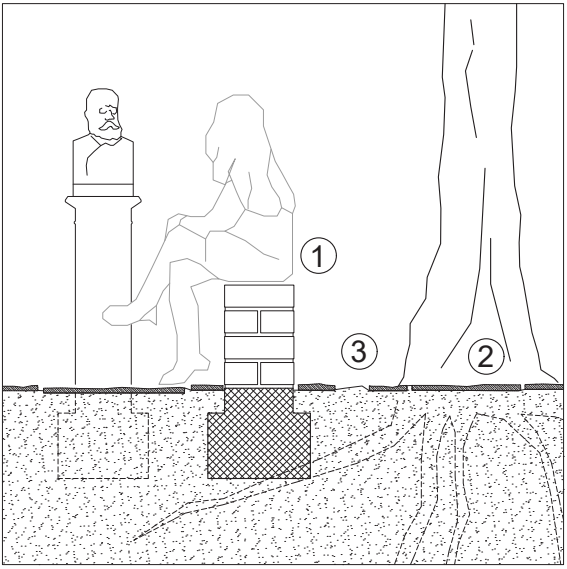

1. Zitelement uit kalksteen.
2. Gebroken plavuizen zandkleurig.
3. Gebroken split cementgrijs.

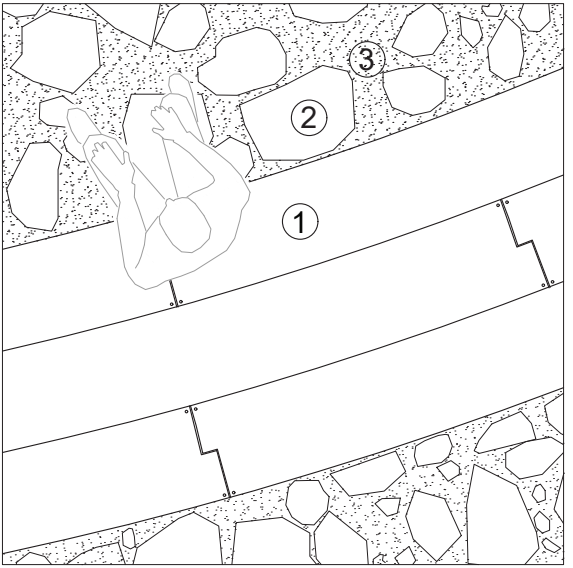

DETAIL 4 Het plein

1. Zitelement prefab beton, kleurtoon grijs.
2. Gebroken plavuizen zandkleurig.
3. Gebroken split cementgrijs.

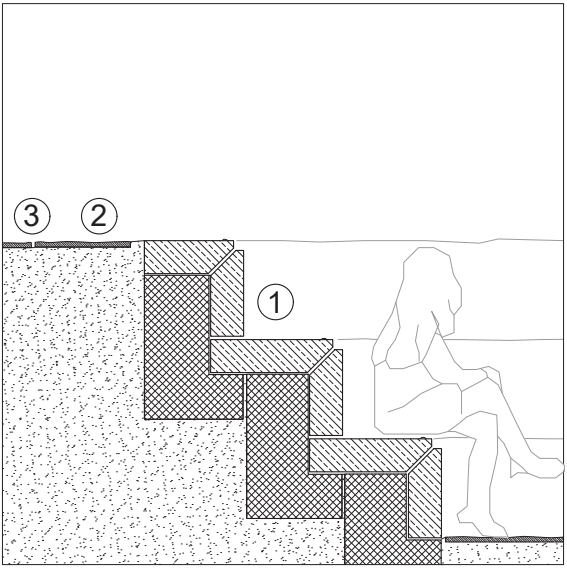

1. Zitelement prefab beton, kleurtoon grijs.
2. Gebroken plavuizen zandkleurig.
3. Gebroken split cementgrijs.

“een plein dat de representatie
en de waarneming van de
politieke macht heruitvind”

Erkenning

In de eerste plaats wil ik mijn mentor Claudio Saccucci bedanken voor alles wat je me geleerd hebt de afgelopen tijd. De toegewijdheid en enthousiasme waarmee je me begeleidde waren erg prettig. Het project kende lastige fases, je was kritisch, maar altijd om mij te stimuleren of het project beter kon worden. Dat is erg waardevol en heeft me veel geleerd.

Margit Schuster bedankt voor de fijne manier waarop je voorzitter was van de commissie. De belangstelling en nieuwsgierigheid naar het project, werkten dikwijls stimulerend voor me.

Dirk van der Meij bedankt voor de waardevolle feedback en praktische tips tijdens de peilmomenten, je kennis van het Binnenhof als project was waardevol.

Marieke Kums bedankt voor het enthousiasme en de waardevolle feedback tijdens de laatste peilmomenten.

Max Hart Nibbrig bedankt voor je ondersteuning en tips, in het fotograferen en de bouw van de maquettes.

Tot slot wil ik mijn familie bedanken voor de ondersteuning en hulp in het afstuderen. In het bijzonder mijn lieve Diana, dank je wel voor je hulp en dat je er voor me was. Eindelijk hebben we samen tijd om de leuke dingen te doen, die we vaak moesten verzuimen door mijn afstuderen!

Literatuurlijst

Aureli, P.B., & Mastrigli, G., & Steele, B. (2013). Dogma; 11 projects. London: Architectural Assosication School of Architecture

Hejduk, J. (1985). Mask of Medusa. New York: Rizzoli International Publications, Inc.
Huxley, A. (2020). Heerlijke nieuwe wereld. Amsterdam: Maarten Muntinga bv

Khosravi, H., & Djalali, A., & Maruollo, F. (2013). Housing Contemporary Forms of Life. A Project for Tehran. Rotterdam: Berlage Institute

Ligtelijn, V. (1999). Aldo van Eyck Werken. Bussum: Uitgeverij THOTH

Melissen, A., & Leiber, D. (2015). Jan Schoonhoven. London: David Zwirner

Orwell, G. (2020). Animal farm. Amsterdam: Uitgeverij De Arbeiderspers

Orwell, G. (2021). 1984. Amsterdam: Uitgeverij De Arbeiderspers

Peteri ,W.B. (1913) Overheidsbemoeiingen met stedebouw tot aan de Vrede van Munster.

Shinkenchiku-sha (2019). A+U: Heinz Bienefeld – Drawing collection. Tokyo: A+U Publishing Co

Tattara, M. & Weiss T. (met E Borra B., & Declerk, J., & Ryan, M.) (2006). Brussels Cap-

ital of Europe. Urban Form, Representation, Architecture. Rotterdam: Berlage Institute

Venturi, R. (1984). Complexity and Contradiction in Architecture. New York: Museum Of Modern Art

Vries, B de (1990). Pleinen van Nederland. Utrecht: Matrijs

XML (2016). Parliament. XML, Amsterdam

Aureli, P.B., & Tattara, M. (2019). Platforms: Architecture and the Use of the Ground. E-flux architecture.
www.e-flux.com/architecture/conditions/287876/platforms-architecture-and-the-use-of-the-ground/